

Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením

Petra Unzeitigová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Unzeitigová**
Osobní číslo: **L13300**
Studijní program: **B2825 Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte literární rešerši na zadané téma, vymezte problematiku prevence a preventivně výchovné činnosti.
2. Proveďte dotazníkové šetření a následně zpracujte a proveďte analýzu dat v problematice preventivně výchovné činnosti u dětí s mentálním a tělesným postižením.
3. Na základě sesbíraných dat navrhněte změny a opatření ve vedení preventivně výchovné činnosti na speciálních školách.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] MARTÍNEK, Bohumír. Ochrana obyvatelstva I. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-298-0.

[2] MIOVSKÝ, Michal (ed.) a Pavel BĀRTÍK. Primární prevence rizikového chování ve školství. Vyd. 1. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

[3] MARTÍNEK, Bohumír, Petr LIHNART a kol. Ochrana obyvatelstva, Modul E. Praha: MV- GR HZS ČR, 2006.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Ivan Princ
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce:

5. února 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

9. května 2016

V Uherském Hradišti dne 12. února 2016

L.S.

doc. RNDr. Jiří Dostál, CSc.
děkan

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s tím, že vyrovnaní případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením. Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na prevenci a preventivně výchovnou činnost, rozebírá její zakotvení, obsah a také instituce, které se podílejí na jejím provádění. Dále je v této části práce zmíněna preventivně výchovná činnost ve školství a pomůcky, které se při realizaci preventivně výchovné činnosti využívají. Praktická část se zabývá charakteristikou žáků na speciálních školách a jejich vzděláváním, také jsou zde rozebrány otázky dotazníkového šetření vztahující se k dané problematice, prezentace provedeného výzkumu a případné návrhy na zlepšení.

Klíčová slova: prevence, preventivně výchovná činnost, děti s mentálním a tělesným postižením, speciální škola

ABSTRACT

The theme of the bachelor's thesis is a preventive educational activity for children with mental and physical disabilities. This thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part is focused on prevention and preventive educational activity, analyzes its anchoring, content and institutions involved in its implementation. Further in this part of the thesis mentioned preventive education activity in education and tools that the implementation of preventive educational activity is used. The practical part deals with the characteristics of pupils at special school and their education also are discussed question from survey pertaining to the topic, presentation of the survey and any suggestions for improvement.

Keywords: prevention, preventive educational activity, children with mental and physical disabilities, special school

Mé poděkování převážně patří vedoucímu celé mé bakalářské práce, panu Ing. Ivanu Princovi, za jeho odborné vedení, poskytnutí velkého množství materiálů, všestrannou pomoc a za cenné rady a připomínky při zpracování celé práce. Dále bych chtěla poděkovat nejblíže rodině a přátelům, za podporu během studia a při tvorbě bakalářské práce.

„Gram prevence převáží tunu následných opatření“

John Fitzgerald Kennedy

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PREVENCE	11
1.1 ÚROVNĚ PREVENCE.....	12
1.1.1 Primární prevence.....	12
1.1.2 Sekundární prevence.....	12
1.1.3 Terciární prevence.....	13
1.2 DRUHY PREVENCE.....	13
1.2.1 Prevence kriminality.....	14
1.2.2 Prevence sociálně patologických jevů.....	15
1.2.3 Protidrogová prevence.....	16
1.2.4 Požární prevence.....	17
1.2.5 Prevence závažných havárií.....	17
1.2.6 Prevence infekčních nemocí.....	18
1.2.7 Prevence kyberšikany.....	18
1.2.8 Prevence v dopravní výchově.....	19
2 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST	20
2.1 ZAKOTVENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	21
2.2 OBSAHOVÉ ZAMĚŘENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	23
2.3 INSTITUCE A JEJICH VYUŽÍVANÉ FORMY PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	24
2.3.1 Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.....	24
2.3.2 Hasičský záchranný sbor kraje.....	25
2.3.3 Obec, obecní úřad.....	25
2.3.4 Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuty v havarijních plánech kraje nebo ve vnějších havarijních plánech.....	25
2.3.5 Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány působící na úseku ochrany obyvatelstva.....	26
3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST VE ŠKOLSTVÍ	27
3.1 POMŮCKY K VÝUCE V OBLASTI PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	29
3.1.1 Příručky.....	30
3.1.2 Učebnice.....	33
3.1.3 Výukové filmy.....	35
3.1.4 Projekty.....	37
4 CÍL A METODY ZPRACOVÁNÍ	39
4.1 HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE.....	39
4.2 METODY POUŽITÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ PRÁCE.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ NA SPECIÁLNÍCH ŠKOLÁCH	41
5.1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ.....	41
5.2 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ.....	43
5.3 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	44
5.3.1 Preventivně výchovná činnost na speciálních školách.....	46

6	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ URČENÉ PRO PEDAGOGIKY SPECIÁLNÍCH ŠKOL	47
6.1	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	48
7	RADY PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ.....	59
7.1	REGISTR OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM – PILOTNÍ PROJEKT PRO PRAHU.....	59
7.2	METODICKÉ DVD – KOMUNIKACE S OSOBAMI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH.....	60
8	STATISTIKA ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH.....	61
9	NÁVRH NA ŘEŠENÍ NEDOSTATKŮ.....	63
	ZÁVĚR	64
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	71
	SEZNAM GRAFŮ	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

V dnešním globálním světě narůstá riziko mimořádných událostí způsobených jak lidskou činností (nárůst dopravy a s tím spojená přeprava nebezpečných látek, migrace obyvatelstva v rámci mezinárodních konfliktů, v důsledku občanských válek riziko zavlečení neznámých nemocí, hrozby pro vnitřní bezpečnost jakožto radikalismus, extrémismus, kriminalita či nepokoje s uprchlíky), tak přírodními vlivy (globální oteplování a s tím související vznik povodní, vichřic, extrémního sucha atd.). Z důvodu zvyšování rizika vzniku mimořádné události je nutné, aby obyvatelstvo bylo nejen informováno o těchto hrozbách, ale také vědělo jak se před těmito mimořádnými událostmi chránit. Jako základ ochrany obyvatelstva před mimořádnými událostmi považujeme soubor preventivních opatření, kam také řadíme preventivně výchovnou činnost.

S preventivně výchovnou činností by se mělo začínat již od školních lavic, jelikož je třeba dětem neustále zdůrazňovat, že ačkoli průběh převážné většiny mimořádných událostí nemusí být vždy zcela pod kontrolou člověka, tak ničivé účinky mimořádných událostí mohou být minimalizovány účinnými opatřeními a připraveností jak záchranných a bezpečnostních složek, tak převážně občanů.

V mateřských a základních školách však není preventivně výchovné činnosti věnován velký zřetel, natožpak ve speciálních školách, kde se nachází děti se specifickými vadami, které potřebují zcela odlišný přístup jak ve výchově, tak i ve vzdělávání.

Právě tato problematika je motivací k zamyšlení se nad přístupem preventivně výchovné činnosti u dětí s mentálním a tělesným postižením. Dokáží speciální školy připravit děti na mimořádné události, které mohou nastat v jejich životě nebo okolí? Mají k tomu pedagogové dostatečné materiály? Či jsou školy pro mentálně a tělesně postižené děti dostatečně vybaveny pro jejich včasnou a správnou evakuaci?

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PREVENCE

Pojem prevence vychází z latinského slova (praeventus = zákrok předem), a můžeme se s ním setkat hned v několika odvětvích, např. pedagogice, zdravotnictví, sociologii i ochraně obyvatelstva, a proto v téhle souvislosti můžeme narazit na širokou škálu různých definic a výkladů tohoto pojmu. Ve výkladovém slovníku základních pojmů školní prevence od pana prof. PhDr. Miovského Ph.D. se můžeme například setkat s touto definicí:

Pojmem prevence označujeme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizování jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledkům. Jedná se zejména o předcházení a minimalizování různých souvisejících poruch onemocnění, poškození, úrazů atd. a dále pak samostatných projevů rozmanitých typů rizikového chování, které ohrožuje společnost a jedince v ní. Prevencí může být jakýkoli typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence směřující k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhají řešit jeho důsledky. [1]

Jiná odborná literatura uvádí tyto následující definice prevence:

Příprava na činnost v krizových situacích; organizační zajištění a příprava ohrožených systémů na provádění činností sloužících k zabránění eskalace krizových situací a k omezení působení jejich škodlivých a ničivých faktorů. [2]

Prevence v nejširším slova smyslu znamená předcházení nějakým (zpravidla škodlivým) vlivům. Nejčastěji se pojem používá ve vztahu k poruchám zdraví jedinců a populací, kde je prevence souborem činností, které vedou k zabránění vzniku nemocí, vad, zranění a jejich následků. [3]

Soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům. [4]

Soubor opatření, jejichž cílem je předcházení mimořádným událostem a krizovým situacím popřípadě předcházení škodlivým činnostem. Opatření se dělí do dvou skupin a to pasivní a aktivní. Opatření pasivní se dále dělí na technická opatření (výstavba různých ochranných systémů), organizační opatření a výchova obyvatel. Pod pojmem aktivní opatření se rozumí např. výstavba systémů, které snižují vznik mimořádné události apod. [22]

1.1 Úrovně prevence

Z hlediska nejefektivnějšího preventivního působení rozdělujeme prevenci na tři úrovně, z nichž každá úroveň má své specifické zaměření a metody působení. Jedná se o prevenci primární, sekundární a terciární.

1.1.1 Primární prevence

Primární prevence zkoumá předpoklady, příčiny a podmínky jevů, kterým se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet. Primární prevence působí tedy preventivně, a proto nebývá zaměřena jen na cílové skupiny, ale i na veškeré obyvatelstvo, u kterého se rizikové chování nevyskytlo. Těžiště primární prevence spočívá v rodinách a ve školách, které zahrnují do svého preventivního působení především výchovné, vzdělávací, volnočasové a poradenské aktivity. Primární prevenci dělíme na:

- všeobecnou primární prevenci (běžná populace) – se zaměřením na běžnou populaci dětí, tedy na žáky základních a středních škol bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny, pro větší efektivnost pak zohledňuje pouze její věkové složení a případná specifika (sociální nebo jiné faktory),
- selektivní primární prevenci (rizikové skupiny) – ta se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny faktory pro vznik rizikového chování (závislosti, sociálně nežádoucí jevy). Do rizikových skupin tedy můžeme zařadit třídy s rizikovými skupinami žáků, žáky speciálních škol, skupiny handicapovaných osob,
- indukovanou primární prevenci (rizikový jedinci) – se zaměřením na jedince, kteří jsou více ohroženi než jejich vrstevníci a osoby běžné populace, a kteří jsou ve zvýšené míře vystaveny působení rizikových faktorů. Případně se také zaměřuje na jedince, u kterých se již projevy rizikového chování vyskytly. Jako rizikový jedinci se uvádějí děti závislých rodičů, děti s problematickým postavením ve skupině, hyperaktivní děti a handicapované osoby. [5,6]

1.1.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se snaží včasné rozpoznat a zachytit příslušné nežádoucí jevy a následně bránit jejich prohlubování a šíření. Zaměřuje se především na ohrožené jedince a skupiny jako například mládež nebo sociálně slabé obyvatelstvo, u kterého se již rizikové

chování v minulosti vyskytlo. Sekundární prevence má obvykle charakter informativních schůzek, poradenství, psychologické péče, psychoterapií a krizové intervence.

1.1.3 Terciární prevence

Terciární prevence usiluje o zabránění opakování a minimalizaci následků nežádoucích jevů, jako například trestných činů, drogové a alkoholové závislosti. Je zaměřena na osoby, u kterých již propukl nějaký druh závislosti, a které nejsou schopny či ochotny se rizikového chování vzdát. *V souvislosti s terciární prevencí hovoříme rovněž o reedukaci, tak zvanému cílenému posilování pozitivních vlastností osobnosti, které se nedostatečně rozvinuly a resocializaci, tedy pomoci nasměrovat závislého či problémového jedince (po výkonu trestu, léčení apod.) k novým životním hodnotám (rodina, práce, aktivně-pozitivní využití volného času apod.) a životu bez patologie závislosti.* [1]

1.2 Druhy prevence

Jak již bylo zmíněno, s prevencí se můžeme setkat v různých odvětvích a oborech, proto se uvádějí různé druhy prevence, které se zaměřují právě na svoji oblast, v níž zaujímají svoji roli působnosti. Jde o:

- soubor opatření v *průmyslu*, kde se jedná o předcházení haváriím s únikem nebezpečných látek,
- soubor opatření ve *zdravotnictví*, kde se jedná o předcházení nemocem, zejména epidemiím (profylaxe),
- soubor opatření v *právu*, kde se jedná o předcházení zločinům a opakovaným trestům (recidivám),
- soubor opatření v *administrativě* a kancelářské technice,
- soubor opatření ve *výchově*, jenž je nejdůležitějším prostředkem primární prevence,
- soubor opatření v *dopravě*, kde jde o přecházení nehodám,
- soubor opatření v *sociální politice*, v níž se jedná o předcházení, respektive zmírňování sociálních problémů,
- soubor opatření v *politice*, kde se mluví o prevenci krizí, případně i o preventivní válce a podobně,
- soubor opatření v *zemědělství*, kde se týká správných pěstebních postupů (např. způsob výsadby, orba). Nejčastěji jsou však prevencí míněny postřiky chemickými přípravky, které dlouhodobě, nebo mnohdy neselektivně velmi silně působí. Někdy

je prevence prováděna na základě předpokladu, varování, jindy je preventivní aplikace biocidu běžným pěstebním postupem v určitém ročním období, nebo v závislosti na stadiu vývoje porostu.

Protože se jedná o velice široké téma, zmíním se vzhledem k zaměření bakalářské práce k dětské prevenci jen o těch nejdůležitějších prevencích v tomto směru.

1.2.1 Prevence kriminality

Soubor opatření neboli aktivit vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality. Jsou to vesměs opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků, ať již pomocí sociální prevence¹ či situační prevence², informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností nebo také opatření která pomáhají obětem trestných činů. V České republice je systém organizace prevence kriminality rozdělen na tři úrovně.

- Meziresortní úroveň – na meziresortní úrovni je nosným prvkem spolupráce vlády ve vytváření preventivní politiky ve vztahu k tradiční (obecné) kriminalitě a v koordinaci, případně vytváření nových, preventivních činností dílčích resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality zřízeným při ministerstvu vnitra.
- Rezortní úroveň – *programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.* [7]
- Místní úroveň – nejefektivnější z hlediska účinnosti se dají považovat programy prevence kriminality na místní úrovni, jejichž podstatou je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie, nestátních neziskových organizací a dalších institucí působící v obci. *Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva. Odbor prevence kriminality respektive Ministerstvo vnitra jim poskytuje metodickou, konzultační podporu, vzdělávání a za stanovených podmínek i dotační prostředky k realizaci preventivních projektů.* [7]

¹ **Sociální prevence** - Představuje aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti.

² **Situační prevence** - Staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností.

Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí.

1.2.2 Prevence sociálně patologických jevů

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy jako sociálně patologické jevy u dětí a mládeže uvádí širokou škálu výchovných problémů, výchovných poruch a také poruch chování včetně zneužívání návykových látek. Prevence sociálně patologických jevů představuje aktivity ve všech oblastech prevence:

- kriminality a delikvence,
- drogových závislostí, kouření a alkoholismu,
- virtuálních drog (počítače, televize),
- patologického hráčství (gambling),
- vandalismu, šikanování a dalších forem násilného chování,
- xenofobie a rasismu. [8]

Abychom dosáhli co nejefektivnější prevence sociálně patologických jevů, mělo by preventivní působení v této oblasti probíhat systémově a co je více než důležité taktéž by mělo respektovat zásady *zaměřenosti, komplexnosti, koordinace, kontinuity, včasnosti, mezioborovosti, primárnosti psychické regulace a přiměřenosti*.

- Z hlediska *zaměřenosti* by se mělo preventivní působení orientovat na všechny děti a mládež. *Komplexní* postup prevence by se měl zaměřovat jak již na dítě samotné tak i na jeho širší okolí (rodiče, pedagogy apod.).
- Aby bylo vyloučeno dvojí provádění prevence a tím následná rozporuplnost v působení zodpovědných subjektů měl by být postup prevence *koordinován*.
- Mělo by se dbát na to, aby jednotlivé preventivní programy byly *kontinuální*, tedy aby se postupovalo od zjištění dané poruchy až po eliminaci nežádoucího chování, tudíž aby byla mezi preventivními programy co nejefektivnější návaznost.
- Obecně platí, že prevence je tím účinnější, čím dřív s ní začneme, proto pokud se objeví první signály ohrožení vývoje dítěte či mládeže, měla by *včas* také přijít pomoc. Přesto, že s preventivním působením začínáme již od narození dítěte, za základ preventivního působení považujeme předškolní a mladší školní věk, kde je velice důležitý vliv rodičů a školy na dítě. V období dospívání bývá preventivní působení náročnější vlivem vrstevníků, u kterých některé sociální jevy již propukly.

- Za velké zefektivnění prevence je možno považovat týmovou *mezioborovou spolupráci* například mezi pedagogy, sociálními pracovníky, psychology, lékaři atd.
- *Z hlediska primárnosti psychické regulace by měla být prevence prioritně zaměřena na nedostatky na úrovni psychické regulace chování.*
- Jako důležitým faktorem v preventivním působení se jeví i zásada *přiměřenosti* vzdělání, věku, zkušenostem a dovednostem jedince. [9]

1.2.3 Protidrogová prevence

Hlavním cílem protidrogové prevence je zabránit samotnému užívání drog nebo alespoň odložit první zkušenosti s užíváním drog a návykových látek do co nejpozdějšího věku. Dalším neméně důležitým cílem preventivního působení v oblasti protidrogové prevence je snížit nebo zastavit experimentování s drogami či návykovými látkami a předejít tak nejrůznějším sociálním a zdravotním dopadům, které by si vyžádaly léčbu či další intervence. V protidrogové prevenci se setkáváme s primární, sekundární i terciární prevencí. Každá z těchto prevencí má své specifické zaměření, avšak nejdůležitější je primární prevence a to ve všech jejích typech. Jak již univerzální (všeobecná) prevence, která má za úkol zaměřit se na širší populaci (školní prostředí) s cílem zamezit nebo oddálit užívání drog, dále poskytnout dostatek informací a dovedností k tomu aby děti a mládež nezačaly vůbec drogy užívat. Nejběžnějším a také nejvíce rozvinutým typem všeobecné prevence jsou preventivní programy, které jsou realizované ve školách. Taktéž selektivní prevence, která se zaměřuje na tu část populace, u kterých lze předpokládat zvýšené riziko užívání drog a také indukovaná prevence, která se zabývá jednotlivci, kteří již vykazují známky užívání drog. Nejdůležitějším úkolem indikované prevence je snížení a frekvence objemu a užívání drog a zmírnění následků jejich užívání. [10]

Aby bylo působení protidrogové prevence účinné mělo by splňovat určitá kritéria a kvality a to zejména:

- její provádění by mělo představovat kontinuální proces a mělo by být přiměřené různým věkovým kategoriím a skupinám v populaci,
- podle potřeby by měla být zajištěna určitá provázanost s prevencí jiných sociálních a zdravotních rizik (alkoholismus, kriminalita) a s výchovou k občanské odpovědnosti a ke zdravému životnímu stylu,

- schopnost oslovit a zapojit nejbližší okolí rizikových jedinců populace (rodinu, školní a mimoškolní prostředí) a zlepšit schopnost těchto skupin komunikovat o problémech a vyrovnávat se s nimi,
- schopnost zaměřit se na tvorbu a upevnění postojů a dovedností, které postiženým jedincům umožní nacházet řešení jejich případných nesnází a dokázat vést život bez ohrožení drog. [11]

1.2.4 Požární prevence

Pro uchránění životů, zdraví a majetku se již od počátku vytvářela bezpečnostní pravidla pro zacházení s ohněm, protože jak jistě všichni víme: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán.“ Požární prevencí se tedy rozumí soubor technických, organizačních a stavebních opatření, díky nimž můžeme předejít vzniku či šíření požáru nebo zcela omezit jeho účinky a zabránit tak ničivým důsledkům, které může požár vyvolat. V České republice je problematika požární prevence zakotvena v Zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů, v němž se mimo jiné uvádí i to, že *každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířat a majetku. Při zdolávání živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc.* [12] Neopomenutelným úkolem na úseku požární prevence je výkon státního požárního dozoru, který je zajišťován ve třech základních oblastech a to: kontrolní činnosti, stavební prevence a zjišťování příčin požárů.

1.2.5 Prevence závažných havárií

Prevence závažných havárií se vztahuje a zabývá se objekty a zařízeními, v nichž je umístěna nějaká vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek. [13] Jejím cílem je snížit pravděpodobnost vzniku havárie této látky a v co největší možné míře omezit následky závažných havárií na zdraví a životy lidí, životní prostředí, zvířata a majetek v objektech, zařízeních a v jejich okolí. Problematika prevence závažných havárií je řešena Zákonem č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi (zákon o prevenci závažných havárií).

1.2.6 Prevence infekčních nemocí

Mezi základní postupy prevence infekčních nemocí patří *omezení pohybu osob* - příkladem tohoto způsobu prevence je uzavření hranic, aby se tak prodloužila doba, po níž se objeví choroba v dané zemi, která opatření zavedla. Důsledné *znemožnění dalšího šíření infekce od nakažených* – metody prevence spočívají v izolaci nemocných lidí od zdravých obyvatel a následná léčba všech nemocných prováděná odborníky na specializovaném pracovišti nebo v narychlo zřízených centrech. Dalším opatřením pro znemožnění dalšího šíření infekce od nakažených je karanténa, během ní je osoba nebo skupina lidí podezřelá z infekce uměle držena v odloučení od ostatních. *Ochrana před vstupem infekce do organismu* – základní hygienická opatření jsou v prevenci infekčních onemocnění na prvním místě (například pravidelné mytí rukou). *Posílení obranyschopnosti* – postupy vedoucí ke zvýšení vlastní odolnosti jsou velmi účinné. Patří sem otužování, udržování se v dobré kondici a správná životospráva. Obecně platí, že žije-li člověk zdravě, pak je mnohem větší pravděpodobnost, že u něj bude choroba probíhat klidněji, nebo se dokonce vůbec nenakazí. K lékařským způsobům prevence patří *očkování* a preventivní *podání účinných léků*. [25]

1.2.7 Prevence kyberšikany

Kyberšikanu můžeme definovat jako zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména mobilních telefonů a internetu. Při kyberšikaně nedochází k takovým činnostem, které souvisejí s přímým fyzickým napadáním, ale jedná se o psychický teror, který má někoho záměrně poškodit či vyvést z rovnováhy. Obecný rámec chování na internetu vymezuje tzv. netiketa³. Stoprocentní ochrana před kyberšikanou neexistuje, riziko můžeme pouze snížit za pomoci následujících pravidel.

- Dobře si rozmyslíme, co komu posíláme. Nikdy neposíláme někomu, koho neznáme své osobní údaje, adresu, telefonní číslo či fotografie.
- Nedomlouváme si schůzku po internetu, aniž bychom o tom někoho neinformovali.

³ **Netiketa** – slovo vzniklo spojení dvou slov net (virtuální síť) a etiketa (kodex slušného chování). Jedná se o sadu pomyslných doporučení pro slušné chování na internetu. Jelikož dochází na internetu k devalvaci vzájemné komunikace velmi často, považuje se vědomost netikety za základní výbavu každého uživatele internetu.

- Seznámíme se s pravidly chatu či diskuze, můžeme se tím sami vyvarovat jednání, které je v rozporu s netiketou, ale hlavně budeme vědět, co si mohou ostatní uživatelé dovolit k nám, případně jak se můžeme proti špatnému chování bránit.
- Respektujeme ostatní uživatele, nečiníme druhým to, co nechceme, aby činili oni nám. [26,27]

1.2.8 Prevence v dopravní výchově

Původ dopravních nehod spočívá vesměs v selhání některého dopravního systému. Každá z takových nehod je zbytečná a je možno jí předejít. Ukazuje se, že jedním z účinných nástrojů prevence, který lze používat od nejútlejšího věku, je komplexní systém dopravní výchovy. Významnou institucí pro dopravní výchovu dětí, hned po primárním vlivu rodiny, jsou předškolní zařízení, které mohou dětem poskytnout poučení např. k bezpečnému pohybu při sportovních aktivitách, pěší chůzi, ale i při jízdě na dětských jízdních prostředcích jako jsou koloběžky a podobně. Vedle rozvoje teoretických vědomostí a praktických znalostí a hlavně správných návyků dětí a mládeže při pohybu na silnici, zaujímá v mladším školním věku významné místo v dopravní výchově praktický a kvalifikovaně vedený cyklistický výcvik na dopravním hřišti. Také by se nemělo zapomínat na poučení v dopravní výchově dalších věkových kategorií a skupin účastníků silničního provozu, z nichž každá má svoje specifika. Jedná se například o cyklisty, seniory a rodiny s dětmi. Důvodem je nejen to, že spoustu pravidel časem zapomeneme, ale čas od času dochází také k dost podstatným legislativním změnám, se kterými je nanejvýš užitečné veřejnost obeznámit. [28,29]

2 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST

Preventivně výchovná činnost (dále jen PVC) je v první řadě zaměřena na výchovu dětí a následném vzdělávání obyvatelstva v oblasti ochrany člověka při vzniku mimořádné události nebo krizové situace a dále pak v oblasti požární ochrany. Důležitost PVC vyplývá ze statistik, ve kterých přibývá stále více případů neopatrnosti dětí a neznalostí požární prevence, kdy právě v důsledku neznalosti, obyvatelstvo komplikuje činnost zasahujících jednotek a samo se není schopno chránit. Cílem PVC je tedy předat dětem a obyvatelstvu nezbytné informace k tomu, aby byli schopni chránit sebe a své okolí před a následně při vzniku mimořádné události a tím snížit počet obětí na životech a ztráty na majetku. Jinými slovy jde o vytvoření tzv. bezpečné společnosti. [14]

Bezpečnou společnost lze charakterizovat jako společnost, která má přijatý soubor technických, právnických, organizačních, finančních, vzdělávacích a dalších ochranných opatření k řešení a překonávání následků mimořádných událostí a krizových situací. Vytváří ji veřejná správa, která se snaží zabezpečit podmínky pro přístup občanů k informacím o různých rizicích vzniku a možných následcích mimořádných událostí a také o přijatých opatřeních k jejich ochraně. [15]

PVC je prioritně směřována k níže uvedeným cílovým skupinám obyvatel.

- Děti a školní mládež – považuje se za nejlépe ovlivnitelnou skupinu. Informace je možné předávat v rámci mimoškolní činnosti, ale především v rámci výuky, kdy je obsah a rozsah informací možné přesně přizpůsobit příslušnému věku dítěte. Lze využít i různé formy sdělování informací jako internet, média, dny otevřených dveří, projekty, besedy a ukázky ve spolupráci se složkami integrovaného záchranného systému. Důležitým bodem je i fakt, že děti takto získané informace zprostředkovávají svým rodičům.
- Dospělé obyvatelstvo – je nejpočetnější skupinou, kterou je možno dělit dle různých hledisek např. na pracovně aktivní obyvatelstvo, matky s dětmi, obyvatelstvo v důchodovém věku či postižené občany. Zde je předávání informací náročnější, protože jej ovlivňují různé vedlejší faktory jakožto nedostatek času a s tím související náročnost na předání informací či nezáměr. V téhle skupině se klade největší důraz na to, aby dospělé obyvatelstvo vědělo, kde získat další podrobnější informace (média, webové stránky, informační centra).

- Cizinci – k této skupině se nejčastěji dostávají informace v anglickém jazyce. Pokud se, ale na určitém území vyskytuje větší skupina obyvatel mluvící stejným jazykem je možno tyto informace podat v jejich jazyce. [16]

2.1 Zakotvení preventivně výchovné činnosti

Současné právní předpisy České republiky (dále jen ČR) nezbytně stanovují konkrétní úkoly v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, v níž je právě PVČ nedílnou součástí:

- ministerstvu vnitra ČR (zejména Generálnímu ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR),
- hasičským záchranným sborům krajů,
- obcím a obecním úřadům,
- právníckým a podnikajícím fyzickým osobám,
- občanským sdružením,
- veřejně prospěšným organizacím,
- jiným orgánům a organizacím působících na úseku požární ochrany.

Postavení, práva a povinnosti výše uvedených subjektů upravují zejména tyto následující právní předpisy.

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů:

- dle § 24 odst. 1 písm. l) vyplývá ministerstvu vnitra „...*stanovit zaměření a podílet se na zabezpečení preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany,*“ [12]
- dle § 26 odst. 2 písm. o) zákona o požární ochraně vyplývá Hasičskému záchrannému sboru povinnost „...*zabezpečovat preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany,*“ [12]
- z ustanovení § 29 odst. 1 písm. n) zákona o požární ochraně organizuje obec a její příslušný obecní úřad preventivně výchovnou činnost,
- v souladu s ustanovením § 75 odst. 1 písm. d) zákona o požární ochraně se na preventivně výchovné činnosti a činnosti směřující k předcházení požárů mezi občany a mládeží taktéž podílejí občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany. [12]

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

- § 7 odst. 2 písm. f) zákona o integrovaném záchranném systému „...*stanoví způsob a informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení,*“ [30]
- § 7 odst. 2 písm. g) zákona o integrovaném záchranném systému Ministerstvo vnitra „...*organizuje instruktáže a školení v oblasti obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení,*“ [30]
- § 15 odst. 4 zákona o integrovaném záchranném systému ukládá obecnímu úřadu povinnost provádět preventivně výchovnou činnost v oblasti ochrany obyvatelstva a dále pak „...*seznamovat právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení,*“ [30]
- z § 25 odst. 1 zákona o integrovaném záchranném systému vyplývá, že: „...*fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech.*“ [30]

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen krizový zákon):

- dle § 15 odst. 4 písm. a) zákona o krizovém řízení hasičský záchranný sbor kraje „...*seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení,*“ [31]
- z § 21a odst. 2 zákona o krizovém řízení „...obecní úřad *seznamuje právnické a fyzické osoby způsobem v místě obvyklým s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení,*“ [31]
- z § 31 odst. 1 zákona o krizovém řízení vyplývá právo každé fyzické osobě pobývající na území České republiky na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku. [31]

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru):

- dle § 38 odst. 1 zákona o Hasičském záchranném sboru, vede Hasičský záchranný sbor „...seznam osob, které používají zvláštní způsob tísňového volání nebo při jejich záchrane je nutno uplatnit zvláštní pravidla a postupy.“

Z koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 vyplývá, že ve všech stávajících právních předpisech je preventivně výchovné činnosti jakožto výchově a vzdělávání obyvatelstva věnován minimální prostor. V důsledku toho se výchova a vzdělávání obyvatelstva, ale i odborníků realizuje nekoordinovaně. Pro zlepšení této situace je nezbytné tuto oblast více zapracovat do právních předpisů (konkretizovat pojmosloví, specifikovat úkoly a odpovědnosti, určit práva a povinnosti všech subjektů, které se touto problematikou zabývají), a tím vytvořit základ pro systémové řešení výchovy a vzdělávání jak obyvatelstva, tak i odborníků a také následně minimalizovat neefektivní a finančně náročné řešení úkolů v této oblasti. [21]

2.2 Obsahové zaměření preventivně výchovné činnosti

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR stanovuje formy a obsahové zaměření preventivně výchovné činnosti. Aby byla PVČ ve všech úsecích svého působení co nejefektivnější doporučuje se, aby její formy směřovaly tak, aby se hromadným informačním prostředkům a občanům co nejvíce umožnil přístup k informacím o možných rizicích vzniku mimořádných událostí s následným ohrožením životů, zdraví, majetku a životního prostředí a možné přípravě na mimořádné události v co největším rozsahu. Také by se nemělo opomenout informovat obyvatelstvo o možných způsobech prevence a přípravách na řešení následků mimořádných událostí. Velkou část v obsahu PVČ by mělo také zastávat popularizování výsledků činnosti hasičského záchranného sboru ČR a jeho humanitární poslání. [17]

Obsahovým zaměřením z hlediska informovanosti jsou nejdůležitější následná témata:

- *čísla tísňového volání,*
- *evakuace, evakuační zavazadlo,*
- *chování při různých druzích mimořádných událostí (povodeň, únik nebezpečných látek),*
- *improvizovaná ochrana dýchacích cest, očí a povrchu těla,*

- *improvizované ukrytí,*
- *improvizovaná ochrana v budovách,*
- *opatření, která jsou připravené k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku,*
- *poskytování první pomoci,*
- *používání hasicích přístrojů,*
- *provádění částečné dekontaminace,*
- *varování (varovný signál) a chování po jeho vyhlášení,*
- *zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí v okolí bydliště a pracoviště.*

[15]

2.3 Instituce a jejich využívané formy preventivně výchovné činnosti

Všechny osoby pobývající v ČR mají výhradní právo na to, aby jim byly poskytnuty instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech a také na poskytnutí informací o opatření k zabezpečení jejich ochrany. Právě tyto informace jsou základní náplní PVČ realizované níže uvedenými institucemi. Využívané formy PVČ těchto institucí vychází ze současných právních předpisů a z potřeby dosažení znalostí a dovedností obyvatelstva k jeho správnému chování při vzniku mimořádných událostí. [20]

2.3.1 Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) spolupracuje při tvorbě nebo přípravě didaktických pomůcek pro základní, střední a speciální školy. Za tímto účelem organizuje přípravu učitelů pro výuku témat k ochraně obyvatelstva s vydáním metodické příručky, která obsahuje podrobnější informace a doporučení k realizaci vzdělávání v předmětné oblasti, následně také spolupracuje s Národním institutem pro další vzdělávání učitelů. Neopomíná ani na propagační činnost jakožto vydávání propagačních materiálů, zveřejňování metodických příruček, návodů a informací z ochrany obyvatelstva anebo účastnění se na různých výstavách a akcích. S využitím smluv s veřejnoprávními institucemi (Česká televize, Český rozhlas) informuje obyvatelstvo o akutních problémech prostřednictvím celostátního tisku, rozhlasového a televizního vysílání. V neposlední řadě také spolupracuje s občanskými sdruženími, kde na základě dohod připravuje a vydává metodické pomůcky a tím vytváří podmínky pro činnost lektorů, instruktorů a preventistů v oblasti ochrany obyvatelstva. [17,18]

2.3.2 Hasičský záchranný sbor kraje

Spolupracuje s odborem školství krajského úřadu, pobočkou Národního institutu pro další vzdělávání učitelů (bývalá krajská pedagogická centra) při přípravě učitelů na výuku tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí ve školách. Zajišťuje odborně-metodickou pomoc základním a středním školám např. besedy na školách, ukázky činnosti složek integrovaného záchranného systému (dále jen IZS), exkurze škol na stanicích atd., instruktáže a školení pro starosty obcí, podnikající právnické a fyzické osoby, dále zveřejňuje aktuální informace z ochrany obyvatelstva v kraji na internetu. [15]

2.3.3 Obec, obecní úřad

Zajišťuje přednášky, besedy a instruktáže zaměřené dle charakteru možného ohrožení obyvatel obce. Zvláštní pozornost by se měla věnovat občanům sluchově, mentálně či tělesně postiženým. Podílí se na dnech otevřených dveří v objektech Hasičského záchranného sboru kraje, propagaci na úředních deskách obce, spolupracuje s Hasičským záchranným sborem České republiky při zajišťování PVČ (např. organizované návštěvy dětí a mládeže v rámci vyučování na stanicích, poradenská a konzultační činnost, celoživotní vzdělávání v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva). Zabezpečuje místní rozhlasové vysílání a vysílání místní kabelové televize zaměřené na vzdělávací pořady s tematikou ochrany obyvatelstva. [15,19]

2.3.4 Právnické osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuty v havarijních plánech kraje nebo ve vnějších havarijních plánech

Zajišťují instruktáže, přednášky, besedy, rozhlasové vysílání apod. určené pro zaměstnance zaměřené k plánovaným opatřením, k hrozícím událostem v místě dislokace zaměstnanců těchto osob, k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádné události. [17] Zřizují informační a propagační materiály, tam kde se nachází často mnoho zaměstnanců např. v jídelnách, vestibulech, klubovnách a sálech.

2.3.5 Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány působící na úseku ochrany obyvatelstva

Při zajišťování PVČ spolupracují:

- s ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím hasičského záchranného sboru ČR (dále jen MV – GŘ HZS ČR), zřizují programy s požární tematikou a tematikou ochrany obyvatelstva v rámci mezinárodní spolupráce,
- s hasičskými záchrannými sbory např. výstavy a akce popularizující požární ochranu, podpora preventivní činnosti od jednotlivých osob, které mohou oslovit veřejnost, dny otevřených dveří a organizované návštěvy na stanicích hasičských záchranných sborů krajů, výchovné programy pro širokou veřejnost),
- s orgány obce.

3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST VE ŠKOLSTVÍ

Nejzákladnější a také nejefektivnější formou předávání informací obyvatelstvu se jeví výuka ochrany člověka za mimořádných událostí ve školách, která však prošla řadou velkých změn. Vše začalo rokem 1973, kdy se přijetím Zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově začal vyučovat předmět branná výchova. Avšak tento zákon byl v roce 1991 zrušen Zákonem č. 217/1991 Sb., o zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, ve znění zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 17/1976 Sb. Po jeho zrušení se již na školách problematice ochrany člověka za mimořádných událostí nevěnovala větší pozornost. To vše trvalo do roku 1995, kdy se tehdejší Hlavní úřad civilní ochrany České republiky ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze rozhodl uskutečnit experiment, který probíhal v letech 1996-1997 na některých základních a středních školách, a který měl za úkol ověřit, zda by bylo možné některá témata týkající se ochrany člověka za mimořádných situací vyučovat ve vybraných již existujících předmětech, aniž by se musel vytvářet samostatný předmět. [23]

Na základě toho byl vytvořen tematický blok „*Ochrana člověka za mimořádných událostí*“, který byl rozčleněn do čtyř samostatných témat.

- „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ – jakožto motivační téma pro vstup k celé problematice bylo začleněno do výuky v občanské nauce.
- „Živelní pohromy“ – téma doporučeno dle typu škol pro výuku v přírodovědě a zeměpise.
- „Havárie s únikem nebezpečných látek“ – téma se mělo zahrnout do výuky v chemii nebo do tematicky blízkých předmětů.
- „Radiální havárie jaderných energetických zařízení“ – téma doporučeno především pro výuku v chemii nebo fyzice. [24]

Na základě výsledků z experimentu vydalo v září roku 1999 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pokyn, k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Avšak záviselo na ředitelovi školy, jak rozvrhne témata do výuky jednotlivých předmětů v daných ročnících a také na učitelích jak budou tematický blok v daném předmětu vyučovat, protože témata nebyla nijak časově omezena.

Počínaje nabitím účinnosti nové legislativy (zejména Zákonem č. 239/2000 Sb., o IZS a o změně některých zákonů a Zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů), zavedením jediného varovného signálu s názvem „všeobecná výstraha“

a v důsledku povodní v srpnu 2002 byl předchozí pokyn MŠMT aktualizován. S novým pokynem MŠMT Čj. 12050/03-22 ze dne 4. března 2003 byl vydán také dodatek k učebním dokumentům pro základní, střední, speciální a vyšší odborné školy s názvem „*Ochrana člověka za mimořádných událostí*“. Nejdůležitější změna nastala v tom, že se tematicke ochrany člověka za mimořádných událostí vyčlenil v každém ročníku minimální rozsah šesti vyučovacích hodin ročně a to buď jako samostatný předmět nebo v rámci souvisejících předmětů podle rozhodnutí ředitele školy. Ani MV – GŘ HZS ČR nezůstalo pozadu a vydalo k této tématice příručku pro učitele, výukové filmy pro žáky a zajistilo jejich distribuci. [23,24]

V roce 2004 MŠMT v rámci přijetí Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, schválilo nové principy pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Oblast ochrany člověka za mimořádných událostí se stala součástí rámcových vzdělávacích programů pro základní, gymnaziální a střední odborné vzdělání. Od září roku 2007 podle něj začaly vyučovat všechny základní školy v České republice v 1. a 6. ročnících.

Hlavním problémem při výuce ochrany člověka za mimořádných událostí se ukázala neznalost učitelů. Proto se jako východisko z této situace nabízelo připravovat učitele již na vysokých školách. Tudíž v roce 2007 zahájil hasičský záchranný sbor ČR ve spolupráci s Univerzitou Karlovou v Praze a Univerzitou Palackého v Olomouci – Pedagogickými fakultami pilotní projekt vzdělávání budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. Cílem tohoto projektu měl být návrh studijního modulu, který by byl po pozitivním ověření nabídnut ostatním vysokým školám připravujících budoucí učitele. [32]

Další impuls byl dán roku 2011, kdy vláda ČR schválila usnesení ze dne 5. října 2011 č. 734 k začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult. Hlavním důvodem vytvoření tohoto materiálu, mimo přípravy budoucích učitelů, kteří budou danou problematiku vyučovat, bylo vytvoření společného vědomostního základu, který měl připravit absolventy pedagogických fakult tak, aby byli schopni adekvátně reagovat při vzniku mimořádné události a ochránili tím sebe a hlavně děti, které jim byly svěřené. [33]

Avšak v lednu roku 2013 došlo k dalším změnám, a to těm, že byly schváleny upravené Rámcově vzdělávací programy pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“)⁴, které měly platit od školního roku 2013/2014. Problematika PVC tak byla zapracována do textu jednotlivých vzdělávacích oblastí. Významné obohacení o sledovanou problematiku lze spatřit ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a jeho společnost. Byl zde také formulován požadavek „poznávání otázek obrany státu“ a to v oblasti Člověk a zdraví. Obsah vzdělávací oblasti Výchova ke zdraví (která patří do oblasti Člověk a zdraví) se zaměřovala na „rizika ohrožující zdraví a jejich prevence“ dále pak na ochranu člověka za mimořádných událostí, kde se kladl důraz na ochranu obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události, prevence vzniku mimořádných událostí, klasifikace mimořádných událostí, varovné signály, základní úkoly ochrany obyvatelstva, ochrana sebe a okolí při mimořádné události, evakuace, činnost po mimořádné události a terorismus. Cenné bylo také obohacení učiva v tělesné výchově (spadajícího taktéž do oblasti Člověk a zdraví) o učební prvky jako přežití v přírodě, orientace, ukrytí, nouzový přístřešek, zajištění vody, potravy, tepla a základních pomůcek. [24]

I přes zájem vlády České republiky, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i Ministerstva vnitra, nemá Ochrana člověka za mimořádných událostí speciální zákonný podklad a po většině není součástí přípravy vysokoškolských studentů, dále rozsah přípravy, který je dán dotací vyučovacích hodin (nejméně 6 hodin ročně), je pro rozsah i rozmanitost problematiky nedostatečný. *Jak vyplývá i ze stanovisek nezanedbatelné části učitelů, problematika vyžaduje zvláštní předmět a učitele specializované odbornou učitelskou kvalifikací k výuce této problematiky.* To však do dneška velká většina škol postrádá. [24]

3.1 Pomůcky k výuce v oblasti preventivně výchovné činnosti

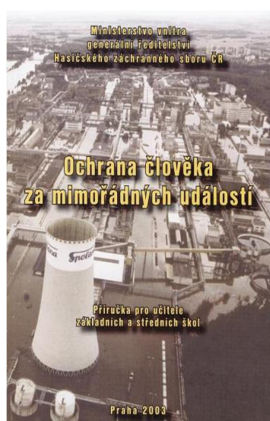
Vzhledem k tomu, že učitelé vyučující žáky se zdravotním postižením nemají na speciálních školách dostatečné odpovídající množství potřebného učebního materiálu pro výuku témat ochrany člověka za mimořádných událostí, čerpají z veškerých možných materiálů, na jejichž přípravě se podílelo MV – GŘ HZS, hasičský záchranný sbor ČR (dále jen HZS ČR) a různá nakladatelství, které jsou však nejčastěji určené pro běžné základní školy

⁴ Vzdělávací oblasti RVP ZV - Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce.

či praktické školy. Tyto pomůcky je však nutno ke specifickým potřebám a schopnostem žáků upravit. Učitelé rovněž mohou vycházet nebo využívat různé internetové zdroje, ze kterých mohou čerpat, např. na webové adrese www.rvp.cz naleznou učitelé různé informace a zkušenosti právě z řad učitelů.

3.1.1 Příručky

Ochrana člověka za mimořádných událostí

Obrázek 1: „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ Zdroj: [36]

Jedná se o základní a výchozí příručku pro učitele základních a středních škol, která však byla rozšířena, upravena a podruhé vydána v souladu s Pokynem MŠMT ze dne 4. března 2003 k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Příručka obsahuje návod, jak žáky připravit na dopad možných následků přírodních pohrom a také antropogenních událostí způsobených lidskou činností. Příručka obsahuje 4 samostatné okruhy témat. V prvním okruhu jsou témata všeobecného přehledu o problematice ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí. Tematika druhého okruhu je zaměřena na problematiku mimořádných událostí způsobených přírodními silami. Poslední dva tematické okruhy se zabývají problematikou mimořádných událostí způsobených lidskou nedbalostí, neznalostí nebo technickými poruchami. Jedná se zejména o havárie s únikem nebezpečných látek nebo radiační havárie jaderných energetických zařízení. Na konci každého tematického okruhu jsou doplňující informace a testy k následnému ověření znalostí, které se doporučuje provést formou praktického cvičení. Součástí této příručky je také metodický návod pro jeho uskutečnění. Cestou hasičských záchranných sborů krajů (dále jen HZS) byla příručka po jednom výtisku distribuována na každou základní a střední školu. [36,37]

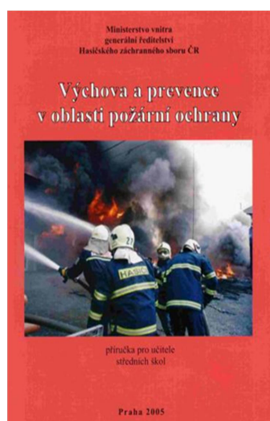
Výchova dětí v oblasti požární ochrany

Tato příručka byla vydána jako jednorázová publikace určená pro učitele základních a speciálních škol. V první části, tedy teoretické části příručky jsou obsaženy informace o požární ochraně počínaje od právnických předpisů, přes popis principů hoření, nebezpečných zplodin vznikajících při požárech, způsob hašení požáru a jeho průběh, použití hasicích přístrojů a druhy hasicích přístrojů, základní popis činnosti jednotek požární ochrany při mimořádné události, až po základní témata první pomoci a zdravotní péče. Ve druhé části, tedy metodické části se příručka zabývá konkrétními příklady výkladu jednotlivých výše uvedených témat včetně následného ověřování získaných znalostí žáků, rozdílně pro druhou až pátou třídu a pro šestou až osmou třídu. Do konce roku 2005 tuto příručku obdržela každá základní a speciální škola prostřednictvím HZS krajů. [36]

Obrázek 2: „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“
Zdroj: [36]

Výchova a prevence v oblasti požární ochrany

Obrázek 3: „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“ Zdroj: [36]

Tato příručka navazuje na výše uvedenou příručku „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“ pro pedagogy základních a speciálních škol, její obsahové zaměření a způsoby přednesu jsou však přizpůsobeny mládeži na úrovni středních škol. Příručka je rozdělena do sedmi bloků, v prvních šesti je např. popsáno nebezpečí, vyplývající pro každého z nás při požáru, co by měl při požáru každý udělat do příjezdu hasičů, jak hasit hasebními prostředky, jak vlastními silami požárem ohrožené osoby zachránit a jak jim poskytnout první pomoc. Sedmý blok je určen jako podklad pro ověření znalostí, získaných během výuky. V průběhu roku 2007 byla distribuována po dvou kusech na každou střední školu. [38]

Co dělat... aneb, Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí

Příručku vydalo občanské sdružení Centrum pro bezpečný stát v roce 2008. Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí slouží široké veřejnosti jako průvodce krizovými situacemi, kdy je zapotřebí vědět, jak se zachovat, abychom byli schopni ochránit nejen sebe, ale i své okolí. Prostřednictvím HZS krajů obdržela tuhle publikaci každá škola po jednom kuse na třídu. Příručka poskytuje srozumitelně základní instrukce z oblasti ochrany obyvatelstva, bezpečnosti občana a zdravotní pomoci. Část publikace je zaměřena na bezpečné cestování po zemích „Schengenského prostoru a volání na linku 112 mimo ČR. [42]

Obrázek 4: „Co dělat...“

Zdroj: [42]

Pro případ ohrožení

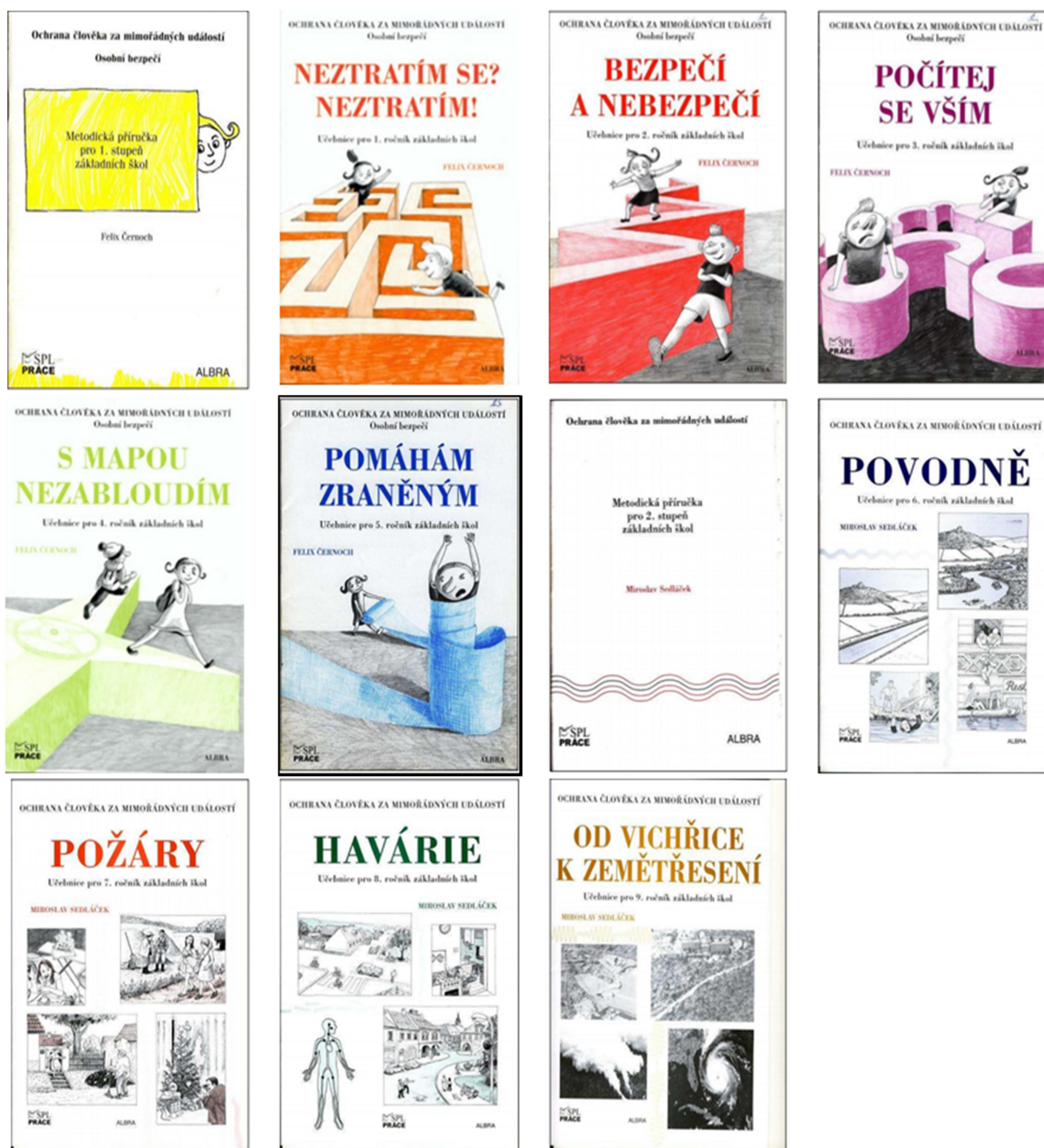
Obrázek 5: „Pro případ ohrožení“ Zdroj:

[36]

Příručka obsahuje obecné návody a doporučení, podle kterých bychom se měli chovat, když bychom se ocitli v nějaké situaci vyvolané v důsledku mimořádné události, která by měla za následek ohrožení života a zdraví, majetku nebo také životního prostředí. Tato příručka byla také jako třetí, opravené vydání prostřednictvím HZS krajů v roce 2002 distribuována na každou základní a střední školu. [38]

3.1.2 Učebnice

Učebnice vydané v roce 2004 a 2006 nakladatelstvím ALBRA

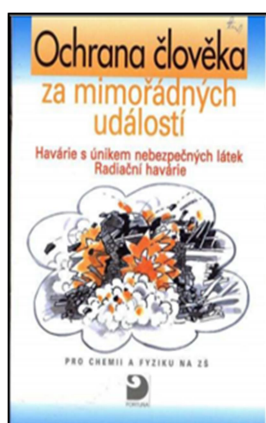
Obrázek 6: „Učebnice ALBRA“ Zdroj: [36]

Výše uvedené učebnice:

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Metodická příručka pro 1. stupeň základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Nezatřím se? Nezatřím! Učebnice pro 1. ročník základních škol.

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí. Učebnice pro 2. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Počítej se vším. Učebnice pro 3. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – S mapou nezabloudím. Učebnice pro 4. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Pomáhám zraněným. Učebnice pro 5. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Metodická příručka pro 2. Stupeň základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně. Učebnice pro 6. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry. Učebnice pro 7. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie. Učebnice pro 8. ročník základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení. Učebnice pro 9. ročník základních škol. [36]

Učebnice vydané v roce 2002 a 2003 nakladatelstvím Fortuna

Obrázek 7: „Učebnice Fortuna“ Zdroj: [36]

Výše uvedené učebnice:

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Sebeochrana a vzájemná pomoc. Učebnice pro základní školy pro předměty jako občanská a rodinná výchova.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiální havárie. Učebnice pro základní školy do předmětů chemie a fyziky.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Živelní pohromy. Učebnice pro základní školy do hodin přírodopisu a zeměpisu.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí. Učebnice pro 1. stupeň základních škol.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí. Učebnice určená pro střední školy. [36]

3.1.3 Výukové filmy

Výchova dětí v oblasti požární ochrany

Doprovodné DVD s výukovými filmy „Výchova dětí v oblasti požární ochrany I“ a „Výchova dětí v oblasti požární ochrany II“ doplňuje stejnojmennou příručku pro učitele základních a středních škol. Do 31. února roku 2005 obdržela po jednom kuse prostřednictvím HZS krajů toto DVD s výše uvedenými filmy každá základní a speciální škola.

Obrázek 8: DVD – „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“ [36]

Ochrana člověka za mimořádných událostí

DVD nesoucí název Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí pochází z řady interaktivního výukového softwaru zpracovaného krátkým filmem Praha, a.s., ve spolupráci s Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, které je určené pro základní a střední školy s možností zakomponování si toho DVD do jednotlivých předmětů. Děti se pomocí videosekvencí, textů, testů, slovníku a obrázků seznamují s danou problematikou, která je součástí příslušných RVP ZV.

Obrázek 9: DVD – „Ochrana člověka za mimořádných událostí“

Zdroj: [36]

Štěstí přeje připraveným

Obrázek 10: DVD – „Štěstí přeje připraveným“

Zdroj: [38]

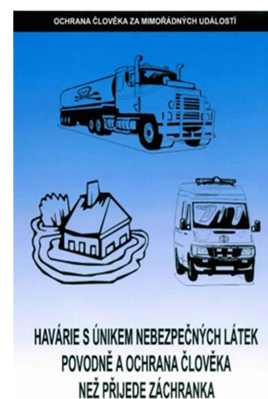
DVD „Štěstí přeje připraveným“ vzniklo ve spolupráci s Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR a Institutu Ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. DVD obsahuje seriál devatenácti krátkých videoklipů a slouží jako návod, jak se zachovat při nebezpečných situacích, do nichž se může každý z nás lehce dostat. Jedná se například o videoklipy s tématy jako tísňové volání, evakuační zavazadlo, varovný signál, improvizovaná ochrana, požár v domě, opuštění domácnosti a krizové situace v zahraničí. DVD obdržela každá základní a speciální škola do konce roku 2009. [36]

Ochrana člověka za mimořádných událostí

K příručce „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ vydalo Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru videokazetu se čtyřmi filmy. Jedná se o:

- Povodně a ochrana člověka.
- Havárie s únikem nebezpečných látek.
- Než přijede záchranka.
- Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí.

Videokazetu po jednom kuse od HZS krajů obdržela každá základní a střední škola v roce 2002.

Obrázek 11: „Videokazeta s čtyřmi videofilmů“

Zdroj: [36]

3.1.4 Projekty

Záchranný kruh

Je nezisková organizace, která sdružuje záchranné subjekty a další instituce, které společně vyvíjí a realizují systém informování, vzdělávání a prevence běžných rizik a mimořádných událostí. Projekt Záchranný kruh tedy vyvíjí a vyrábí materiály pro záchranné subjekty a pro jejich PVČ, dále vytváří vzdělávací materiály pro pedagogy a jejich žáky a v neposlední řadě také organizuje vzdělávací akce a preventivně vzdělávací akce pro všechny cílové skupiny a věkové kategorie. Na internetovém odkazu www.zachranykruh.cz mohou školy čerpat z mnoha kvalitních a zábavných vzdělávacích materiálů a pomůcek jako např. interaktivní multimediační vzdělávací učebnice, pracovní listy, metodiky a posteriky, výuková videa a mnoho dalších. [39]

Obrázek 12: Projekt „Záchranný kruh“ Zdroj: [36]

Hasík CZ

Obrázek 13: Projekt „Hasík“

Zdroj: [40]

Autory preventivně výchovného projektu, který vznikl v roce 1996 za podpory České asociace hasičských důstojníků, stojí bratři Bohdan a Štěpán Mikulkovi, kteří dříve působili jako příslušníci HZS Bruntál. Do roku 1998 probíhalo jeho zkušební ověřování na některých základních i speciálních školách, při kterém se mimo jiné vytvářela tvorba metodiky práce s dětmi. Od roku 2001 se stala hlavním nositelem programu nezisková organizace Citadela Bruntál. Cílem tohoto projektu je prostřednictvím výukových besed a preventivních materiálů, publikací, ale také formou pexes, omalovánek a vystřihovánek vzbudit v dětech vztah k problematice prevence před mimořádnými událostmi a naučit je, jak mimořádným událostem předcházet. [40]

4 CÍL A METODY ZPRACOVÁNÍ

Prvním krokem při zpracování bakalářské práce je určení si hlavního cíle, dílčích cílů práce a zvolení si vhodných metod pro následné zpracování.

4.1 Hlavní a dílčí cíle

Hlavním cílem bakalářské práce je na základě analýzy získaných dat pomocí jednoduchého kvantitativního výzkumu z dotazníkového šetření navrhnout případná zlepšení ve zkoumané oblasti preventivně výchovné činnosti na speciálních školách v Olomouckém kraji.

Dílčím cílem je v teoretické rovině charakterizovat prevenci a preventivně výchovnou činnost, její obsahové zaměření, využívané formy a instituce, které se podílejí na realizaci preventivně výchovné činnosti, dále využívané příručky, pomůcky, filmy a učebnice při výuce problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí.

4.2 Metody použité při zpracování práce

V teoretické části jsem studovala a následně pro zpracování použila zdroje jak z odborných literárních pramenů, tak i z internetových publikací. Pro sběr a analýzu odborných tištěných publikací jsem navštěvovala Vědeckou knihovnu v Olomouci a knihovnu Bedřicha Beneše Buchlovana, kde jsem čerpala z nosných publikací vztahujících se k problematice prevence a preventivně výchovné činnosti a dalších informací souvisejících s tématem bakalářské práce.

V praktické části jsem použila zkrácené dotazníkové šetření určené pro pedagogy a asistenty pedagoga speciálních škol.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ NA SPECIÁLNÍCH ŠKOLÁCH

V České republice platí povinná devítiletá školní docházka pro všechny děti bez rozdílu, tedy i pro děti mentálně či tělesně postižené. Děti s mentálním a tělesným postižením spadají do skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tito žáci se dále člení na tři skupiny.

- *Žáky se zdravotním postižením* – těmito žáky se rozumí děti, které mají mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro tyto děti školy, jednotlivé třídy integrované do škol, oddělení či studijní skupiny s upravenými vzdělávacími potřebami.
- *Žáky se zdravotním znevýhodněním* – těmito žáky se rozumí děti, které mají zdravotní oslabení, dlouhodobou nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.
- *Žáky se sociálním znevýhodněním* – těmito žáky se rozumí děti, které žijí v rodinném prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením či jsou ohroženy sociálně patologickými jevy.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem. [43]

5.1 Mentální postižení

Mentální postižení neboli mentální retardace je stav charakterizován především celkovým snížením intelektových schopností. Vzniká v průběhu vývoje jedince a je ovlivňován mnohými faktory, mezi něž patří faktory biologické, psychické a sociální. Projevuje se sníženou schopností orientace, řečových a pohybových dovedností, také omezenými možnostmi vzdělávání a sníženou sociální přizpůsobivostí.

Jedince s mentálním postižením nelze globálně charakterizovat, neboť každý postižený je svébytnou jednotkou s charakteristickými rysy osobnosti, avšak u větší části z nich se projevují určité společné příznaky. Jejich specifikace závisí na druhu mentálního postižení, na jeho hloubce a rozsahu. [44]

Označení mentální postižení se poutá na následující tři kritéria:

- člověk má inteligenční kvocient (IQ) nižší než 70,

- má vážná omezení v oblastech adaptivních schopností potřebných v každodenním životě např. komunikaci, rodinném životě, péči o sebe sama, sebekontrola a vzdělávání,
- tento stav trvá od dětství. [45]

Formulace jednotlivých stupňů mentálního postižení není jednoduchou záležitostí, neboť k mentálnímu postižení vede celá řada různorodých faktorů, které se vzájemně prolínají či podmiňují. Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN – 10), zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací rozděluje mentální retardaci do následujících jednotlivých stupňů.

- *Lehká mentální retardace (IQ 50 až 69)* – k základní charakteristice dětí s lehkou mentální retardací patří schopnost účelně užívat řeč v každodenním životě i přesto, že rozvoj řeči je u nich oproti vývojové normě opožděn. Tito jedinci jsou také schopni komunikovat, udržovat konverzaci a začlenit se do sociálního prostředí bez závažnějších problémů. [46]

Hlavní problémy se obvykle u těchto dětí projevují při zvládání školních nároků, potíže mají převážně se čtením, psaním a v logickém usuzování. Proces vzdělávání je také komplikován v emocionální oblasti citovou nezralostí a neadekvátností citů vzhledem k podnětům, což vede k nízké sebekontrola. V současné době je většina dětí s lehkou mentální retardací vzdělávána v základních školách v redukované podobě či základních školách praktických, následně pro střední vzdělávání absolvují odborná učiliště, popřípadě dvouleté praktické školy.

- *Středně těžká mentální retardace (IQ 35 až 49)* – u dětí se středně těžkou mentální retardací je z vývojového hlediska výrazně opožděna samostatná řeč i porozumění obsahu řeči, jejich slovník je chudý, nejčastěji se vyjadřují jednoslovně nebo jednoduchými větami. Větší omezení lze také pocítit v oblasti soběstačnosti a manuální zručnosti. Tito jedinci jsou citově nevyrovnaní, labilní, někdy s nepřiměřenými afektivními výbuchy. Povinnou školní docházku tyto děti splňují v základních školách speciálních a následně mohou absolvovat pro střední vzdělávání jednoletou praktickou školu. Ke středně těžké mentální retardaci jsou často přidružena tělesná postižení či neurologická onemocnění. [47]
- *Těžká mentální retardace (IQ 20 až 34)* – tato skupina jedinců se vyznačuje výrazným opožděním psychomotorického vývoje již v předškolním věku, což má za následek celkovou neschopnost sebeobsluhy a vysokou omezenost v řeči. Psychika těchto postižených s sebou nese značná omezení v jednotlivých procesech, nápadné

jsou poruchy v koncentraci pozornosti. Děti s těžkou mentální retardací zvládají zpravidla základní stereotypy chování v nejběžnějších situacích v jejich životě či pracovní činnosti trvající krátkou dobu, ty však mohou kdykoli narušit poruchy afektivní sféry, vysoká impulzivita a častá nestálost nálad. Avšak i takovými dětem musí být umožněno získat alespoň základy školního vzdělání. [46, 47]

- *Hluboká mentální retardace (IQ 0 až 19)* – u dětí s hlubokou mentální retardací dochází k typickým vnějškově pozorovatelným jevům, jedná se o stereotypní automatické pohyby celého trupu. I v dospělosti je u takových jedinců úroveň paměti a myšlení minimální, eventuálně žádná. Pokud se jedná o řeč, dochází k výkřikům popřípadě k opakování jednoduchých slov či zvuků. Většinou nedokáží upozornit na svoje potřeby, tudíž jsou plně závislí na sociálním okolí. Ve výchově dětí se proto užívá především takových momentů, které jim umožní návrat k vývojovému stádiu, jež odpovídá rozsahu jejich postižení a potřeb, z něhož vyplývají. [46]

5.2 Tělesné postižení

Tělesné postižení má za následek to, že je jedinec omezen ve svých pohybových schopnostech v důsledku poškození podpůrného nebo pohybového aparátu nebo jiného organického poškození, to má negativní dopad na zajištění základních potřeb vzhledem k sebeobslužným schopnostem člověka. To má za následek závislost postiženého ve větší či menší míře na pomoci druhých, na druhé straně tělesné postižení je nejdostupnější z hlediska integrace do společnosti. [49]

Pohyb tělesně postižených bývá kompenzován např. pomocí mechanického či elektrického vozíku, berlí, hole či protézy. Tělesný handicap bývá ve většině případů spojen s estetickým handicapem (např. chybějící končetiny) a s atypickými projevy jako jsou záškuby, křeče apod.

Vzhledem k tomu, že bývají projevy u stejného typu tělesného postižení různé a mohou se vyskytovat v různých stádiích a rozsahu, je velmi těžké přesně definovat hranice mezi těmito třemi výše uvedenými skupinami. Důležité je vždy k dítěti s tělesným postižením přistupovat individuálně.

Tělesné postižení dělíme na:

- *Obrny centrální a periferní* – vznikají v souvislosti s poškozením centrální nervové soustavy (mozek, mícha) a periferní nervovou soustavou (obvodové nervstvo). Podle rozsahu a stupně postižení se obrny centrální a periferní dělí na parézy a plegie. Zatímco parézy se vyznačují jen částečným ochrnutím, plegií označujeme celkové ochrnutí. Mezi častá centrální postižení patří dětská mozková obrna. K poškození mozku dochází v těhotenství, během porodu či v prvních měsících života miminka. K dětské mozkové obrně se často připojují další onemocnění jako epilepsie, psychická onemocnění či smyslové vady. K charakteristickým znakům dětské mozkové obrny patří hybné postižení, tělesná neobratnost, zejména v jemné motorice, nerovnoměrný vývoj, překotné a impulsivní reakce, střídání a výkyvy nálad či opožděný vývoj a vady řeči. [48]
- *Deformace* – za deformace se považuje vrozené či získané vady, které se vyznačují nesprávným tvarem některé části těla. Může se jednat o hyperkyfózu, která se vyznačuje kulatými zády a ohnutím hrudní páteře. Hyperlordózu, která má za následek ohnutí páteře dopředu či ohnutí bederní a krční páteře. A skoliózu, pro kterou je charakteristický odklon páteře od standardu v bočním směru.
- *Malformace* – vrozené patologické vyvinutí různých částí těla, nejčastěji končetin. Částečné chybění končetiny nazýváme amélie. Stav, kdy končetina navazuje přímo na trup, označujeme jako fokomélie.
- *Amputace* – odstranění části těla od celku úrazem nebo chirurgicky.

5.3 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením

Hlavní legislativní úpravou vztahující se k vzdělávání je Listina základních práv a svobod přijata spolu s Ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, která mimo jiné zaručuje všem občanům právo na vzdělání. Dalším důležitým zákonem v oblasti vzdělávání se jeví Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v němž je rozpracován nový systém, kde pomocí Školských vzdělávacích programů je umožněna individualita jednotlivých školských zařízení. Dále obsahuje části zabývající se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se především zabývá Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která mimo jiné definuje pojem speciálního vzdělávání, jednotlivá postižení, zásady a cíle speciálního vzdělávání, organizaci speciálního vzdělávání a typy škol pro jednotlivé druhy postižení, avšak od 1. září 2016 bude nahrazena Vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením (tělesným, mentálním, zrakovým, sluchovým, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování) se uskutečňuje:

- ve školách samostatně zřízených pro tyto žáky (speciální školy),
- v samostatných třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy,
- formou individuální integrace do běžných tříd nebo škol určených pro žáky s jiným druhem postižení podle individuálního vzdělávacího plánu.

Ve všech vzdělávacích formách jsou vytvářeny podmínky pro jejich úspěšné vzdělávání a uspokojování jejich speciálních potřeb s využitím kombinace speciálně pedagogických postupů a alternativních metod nacházející uplatnění zejména při rozvíjení rozumových schopností, orientačních dovedností, zlepšování sociální komunikace a dalších specifických dovedností žáků. Základní vzdělávání žáků se zdravotním postižením v první řadě vyžaduje odbornou připravenost pedagogických pracovníků, dále pak vstřícné školní prostředí s využitím všech podpůrných opatření (speciálních metod, postupů a forem vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů) k rozvíjení jejich vnitřního potenciálu.

Žáci se zdravotním postižením jsou vzděláváni v základních školách speciálních podle rámcově vzdělávacího programu (dále jen RVP) dle Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dle školského zákona jsou vytvářeny ve všech typech škol školské vzdělávací programy (dále jen ŠVP), na základě kterých jednotlivé školy tvoří osnovy nejen pro následné vzdělávání běžných žáků, ale i pro žáky se zdravotním postižením.

Na úrovni ŠVP je možné přizpůsobit a upravit vzdělávací obsah základního vzdělávání pro tyto žáky, aby bylo dosaženo souladu mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi těchto žáků. [41]

5.3.1 Preventivně výchovná činnost na speciálních školách

Vzdělávání v oblasti PVČ se u žáků se zdravotním postižením na speciálních školách významně liší od vzdělávání žáků na běžných základních a středních školách. Na základních a středních školách výuka probíhá formou dotací nejméně šesti vyučovacích hodin ročně. Na speciálních školách bývá PVČ převážně realizována formou celodenního vzdělávání v rámci projektu *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Tento projekt se uskutečňuje dvakrát až třikrát během školního roku. V rámci kompetencí dětí zahrnuje nejen různé úlohy a úkoly pro děti, které pro ně připravuje pedagog, ale také zahrnuje ukázky jednotlivých složek IZS.

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ URČENÉ PRO PEDAGOGIKY SPECIÁLNÍCH ŠKOL

Poskytnutí informací a tím následná znalost, jak se zachovat při mimořádné události nebo při krizové situaci by měla být umožněna každému z nás bez rozdílu pohlaví, věku či postižení. Jako nejlepší řešení poskytování a získávání takovýchto informací se jeví škola, ve které by se měl žák s touto problematikou postupně seznamovat. Jelikož je naše školství při řešení této problematiky benevolentní, a především u dětí s mentálním a tělesným postižením je tato problematika rozebírána velmi zřídka, rozhodla jsem se pro vytvoření praktické části mé bakalářské práce zhotovit dotazník a pomocí dotazníkového šetření provést průzkum na jaké úrovni probíhá preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením na speciálních školách v Olomouckém kraji.

Dotazníkové šetření se týkalo pouze pedagogů a asistentů pedagoga⁵ z důvodu, že většina dětí, které jsou mentálně nebo tělesně postiženy by měly s dotazníkem velký problém, nebo by dotazník ani nezvládly vyplnit. Dotazník se skládal z 15 otázek a byl určen pro speciální školy v Olomouckém kraji. Anonymní průzkum byl uskutečněn na jaře roku 2016 pomocí online dotazníku, který byl vytvořen na internetové adrese www.surveymonkey.com, což je stránka, kde si může každý uživatel internetu vytvořit dotazník dle své libosti. Šetření se zúčastnilo celkem 90 pedagogů či asistentů pedagoga ze speciálních škol z Olomouckého kraje. V dotazníku se objevily jak již otázky uzavřené tak i otázky polootevřené, za cílem zjištění názoru při realizování preventivně výchovné činnosti. Průzkum byl zaměřen na znalosti pedagogů a asistentů pedagoga z dané problematiky, formu uskutečňování preventivně výchovné činnosti na speciálních školách, vybavenost těchto škol pomůckami pro její provádění a v neposlední řadě také na to jak jsou školy zabezpečeny pro včasnou a správnou evakuaci a zda jejich škola při řešení této problematiky spolupracuje s některými složkami IZS.

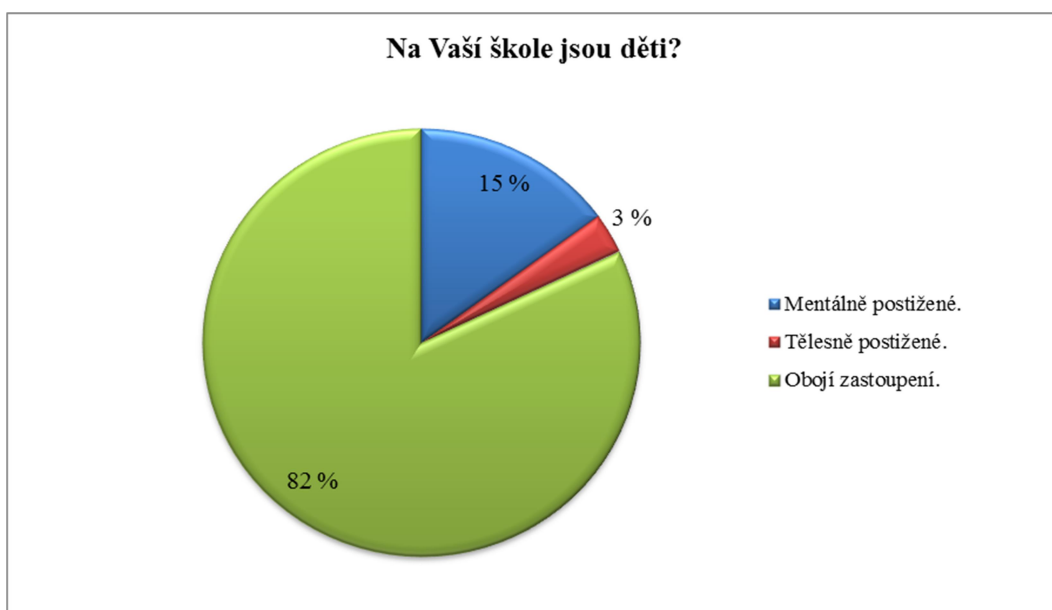
Úvod dotazníku patřil představení mé osoby a také představení práce. První část dotazníku měla za úkol zjistit, jaké postižení děti mají. Následující část otázek byla zaměřena na zjištění, zda se pedagogové či asistenti pedagoga s preventivně výchovnou činností již někdy setkali a zda se vůbec škola touto problematikou zabývá a má k tomu nějaké pomůc-

⁵ **Asistent pedagoga** – za jeho hlavní činnost se dá považovat pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí a pomoc pedagogickým pracovníkům při výchovné a vzdělávací činnosti.

ky či spolupracuje s nějakými složkami IZS, také co by pedagogové ocenili pro zefektivnění výuky dané problematiky a zda pro ně škola připravuje školení či jinou formu vzdělávání v této oblasti. Poslední část dotazníkového šetření byla zaměřena na včasnou a správnou evakuaci ze školy, především zda je k tomu škola dobře uzpůsobena či jak často se provádí simulační cvičení evakuace. Celé znění dotazníku je součástí přílohy P I.

6.1 Výsledky dotazníkového šetření

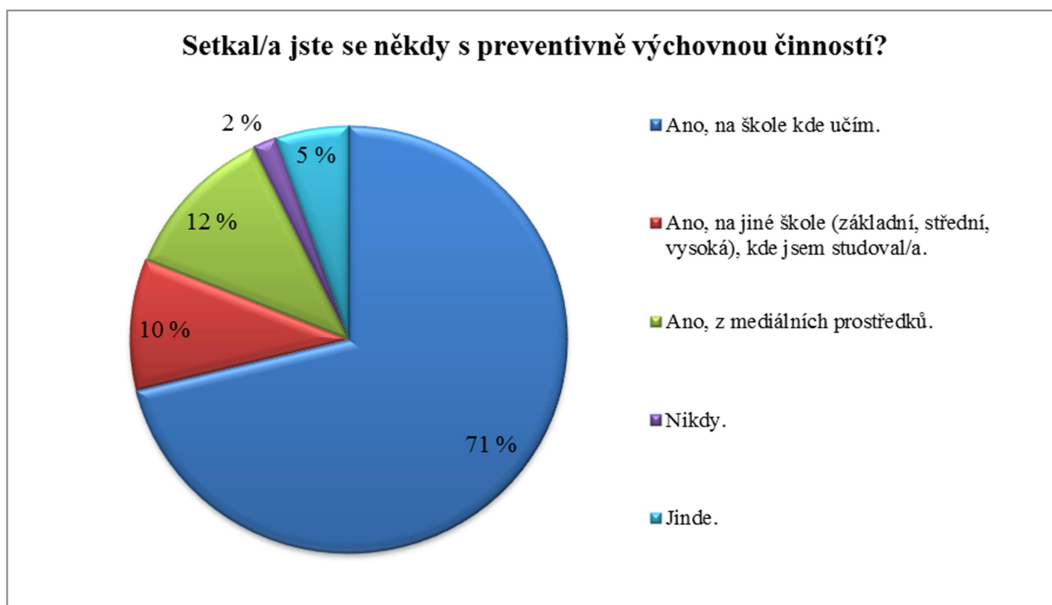
Dotazník obsahoval celkem 15 otázek. První otázka se zaměřovala na zjištění, jaké děti se ve speciální škole nachází. Zda jsou tam pouze mentálně či tělesně postižené děti, nebo zda se tam nachází děti v obojím zastoupení. Nejvyšší procentuální zastoupení měly děti v obojím zastoupení a to 82 % poté následovaly děti mentálně postižené 15 % a s nejnižší procento odpovědí 3 % zaujímaly děti tělesně postižené.

Graf 1. Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]

Druhá otázka měla za úkol zjistit, zda se pedagogové či asistenti pedagoga s preventivně výchovnou činností již setkali. S preventivně výchovnou činností, na škole kde nyní vyučují, se setkalo 71 % pedagogů či asistentů pedagoga, 10 % uvedlo, že o preventivně výchovné činnosti slyšeli v minulosti, na své základní, střední či vysoké škole kde dříve studovali. Menší zastoupení tedy 12 % zaujímalo i povědomí o preventivně výchovné činnosti z mediálních prostředků. Dalších 5 % dotázaných uvedlo, že se s preventivně výchovnou činností setkali jinde, a to např. od městské policie či při spolupráci s hasičským záchranným

ným sborem, na školeních nebo při realizování dnů IZS. Pouze 2 % dotázaných uvedlo, že se s preventivně výchovnou činností nikdy nesetkali, což se dá považovat za kladný výsledek.

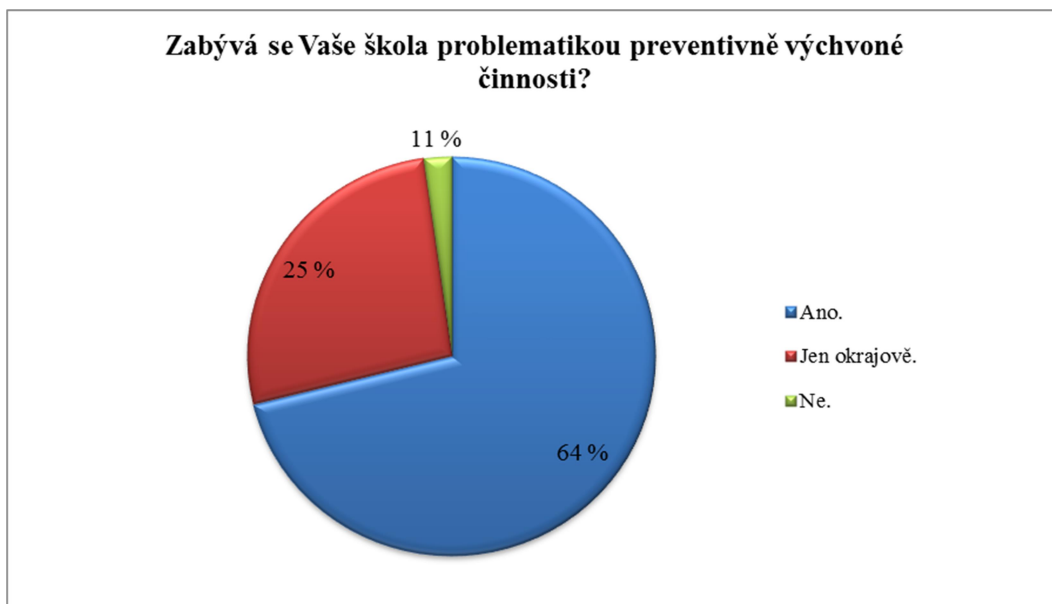
Graf 2. Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]

Třetí otázka se týkala pouze těch respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli, že se s preventivně výchovnou činností již někde setkali. Ze tří možných definic preventivně výchovné činnosti, měli uvést tu správnou. Správnou odpověď zvolilo 87 % dotázaných s tím, že zvolili, že preventivně výchovná činnost je zaměřena na výchovu dětí a vzdělávání obyvatelstva v oblasti požární ochrany a ochrany člověka při vzniku mimořádné události. Ostatní respondenti zvolili chybnou možnost. A to pro to, že se domnívali, že preventivně výchovná činnost je název předmětu, který se musí vyučovat na všech typech škol a to v zastoupení 9 % nebo, že je to činnost, která se zabývá výukou první pomoci v 4 %.

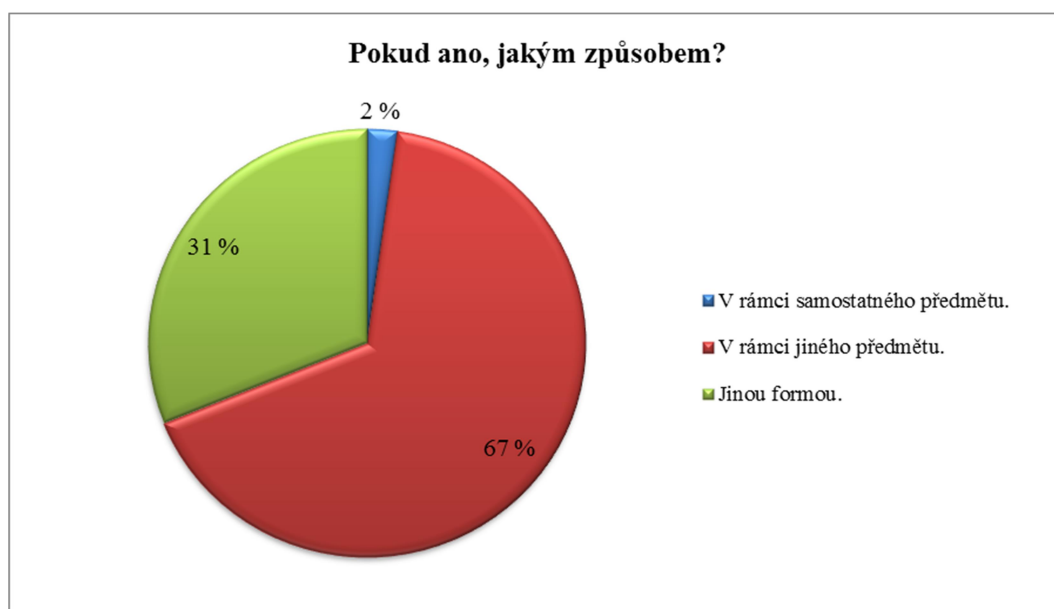
Graf 3. Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní]

Ve čtvrté otázce jsem se zaměřila na to, zda se speciální školy preventivně výchovnou činností při výuce vůbec zabývají. Celkem 64 % dotazovaných uvedlo, že se touto problematikou ve své výuce zabývají, 25 % uvedlo, že se preventivně výchovnou činností zabývají pouze okrajově a 11 % uvedlo, že se touto problematikou nezabývají vůbec.

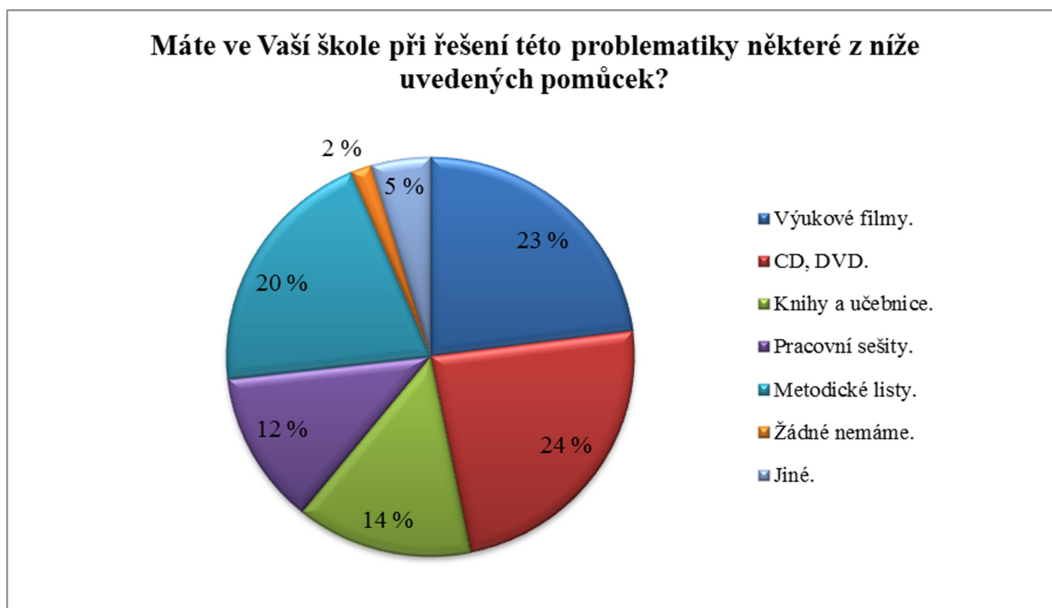
Graf 4. Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní]

Pátá otázka se týkala pouze těch osob, které na předchozí otázku uvedly, že se při výuce preventivně výchovnou činností zabývají. Měly uvést jakou formou. První možnost, že se touto problematikou zabývají v samostatném předmětu, uvedly pouze 2 % osob, což je ovšem velmi pochopitelné, protože pro tuto problematiku samostatný předmět není zákoně vyčleněn. To, že se pedagogové či asistenti pedagoga touto problematikou zabývají v rámci jiného předmětu, mělo nejvyšší procentuální zastoupení a to 67 %. Na druhém místě s nejvyšším počtem odpovědí 31 %, se umístil fakt, že se pedagogové či asistenti pedagoga na speciálních školách preventivně výchovnou činností zabývají jinou formou a to především formou hrou, jakožto zábavnými akcemi či přednáškami s praktickými ukázkami od složek IZS v rámci celodenních projektů, které se uskutečňují nejčastěji dvakrát během školního roku.

Graf 5. Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní]

Šestá otázka dávala na výběr z několika pomůcek, které speciální školy při realizování preventivně výchovné činnosti nejvíce využívají. První a druhou příčku obsadily výukové filmy, CD a DVD. Třetí místo zaujaly metodické listy a těsně za nimi byly i knihy, učebnice a pracovní sešity. Pedagogové či asistenti pedagoga, kteří využívají i jiný typ pomůcek nejčastěji uváděli vyhledávání vhodného materiálu na internetu, výukové programy na počítači či kombinaci všech možných dostupných pomůcek. To, že se žádné pomůcky při realizování dané problematiky ve škole nevyskytují, uvedlo pouze zanedbatelné procento respondentů.

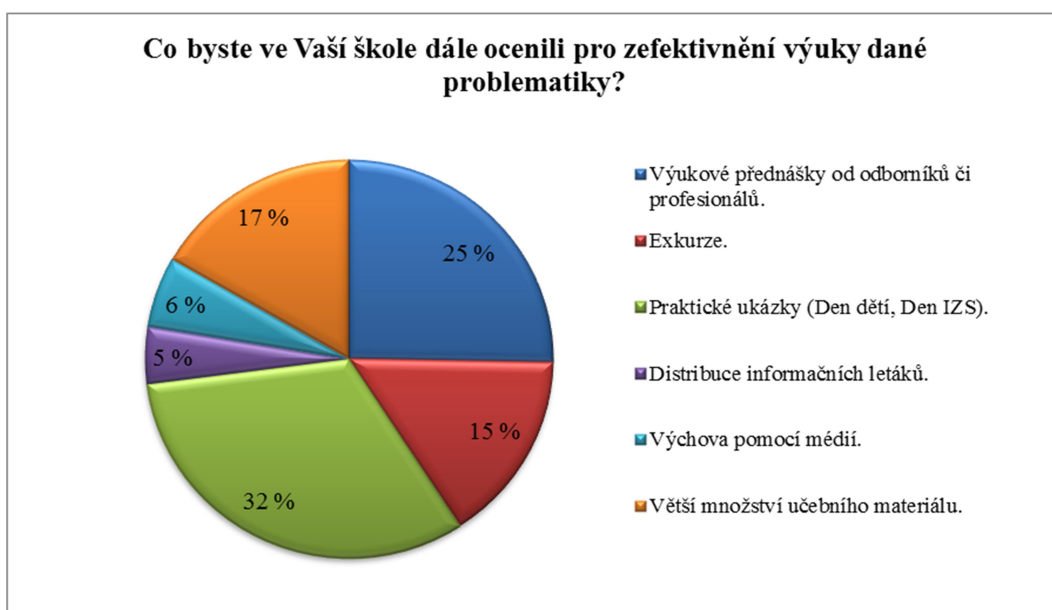
Graf 6. Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]

Sedmá otázka tázající se, zda si pedagogové či asistenti pedagoga myslí, že je potřeba vzdělávat tělesně a mentálně postižení děti (u kterých je to možné), jak se správně zachovat při mimořádné události hodnotím jako kladnou. Na možnost, že to není důležité, neodpověděl ani jeden z respondentů. Odpověď 'nevím' zvolil pouze jeden. Tudíž si skoro naprostá většina pedagogů a asistentů pedagoga myslí, že to určitě důležité je.

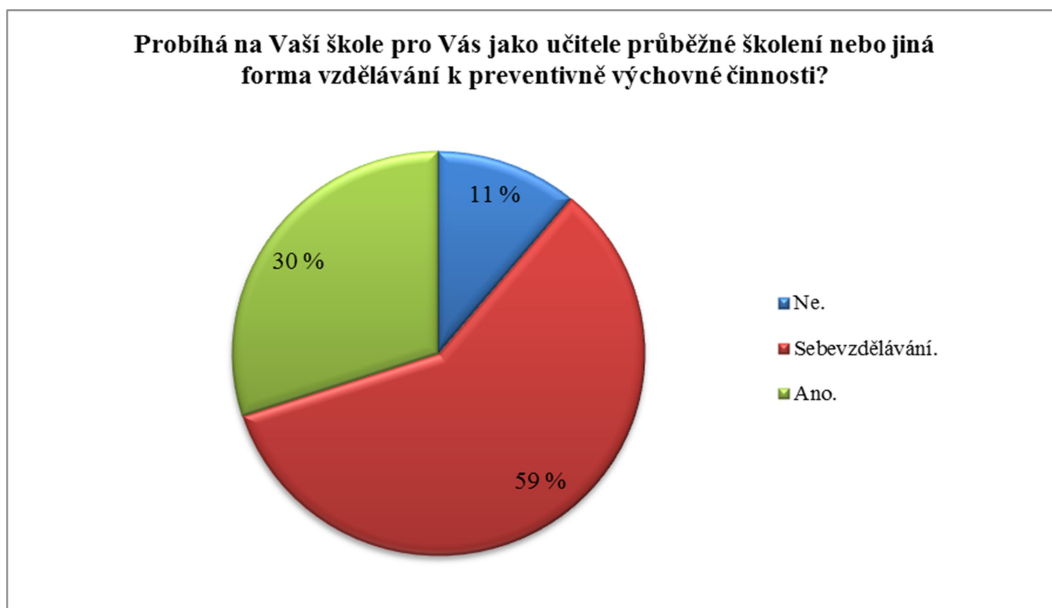
Graf 7. Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]

U osmé otázky, kde mohli pedagogové či asistenti pedagoga vybrat z více možností jsem se snažila zjistit, co by ocenili pro zefektivnění výuky dané problematiky. Největší podíl odpovědí 32 % zaujaly praktické ukázky, jako Den dětí či Den IZS. Následovaly výukové přednášky od odborníků či profesionálů v zastoupení 25 %. Dále co by mohlo výuku více zefektivnit, volili respondenti větší množství učebního materiálu 17 % a exkurze 15 %. Poslední příčky zaujaly odpovědi jako výchova pomocí médií 6 % nebo distribuce informačních letáků 5 %.

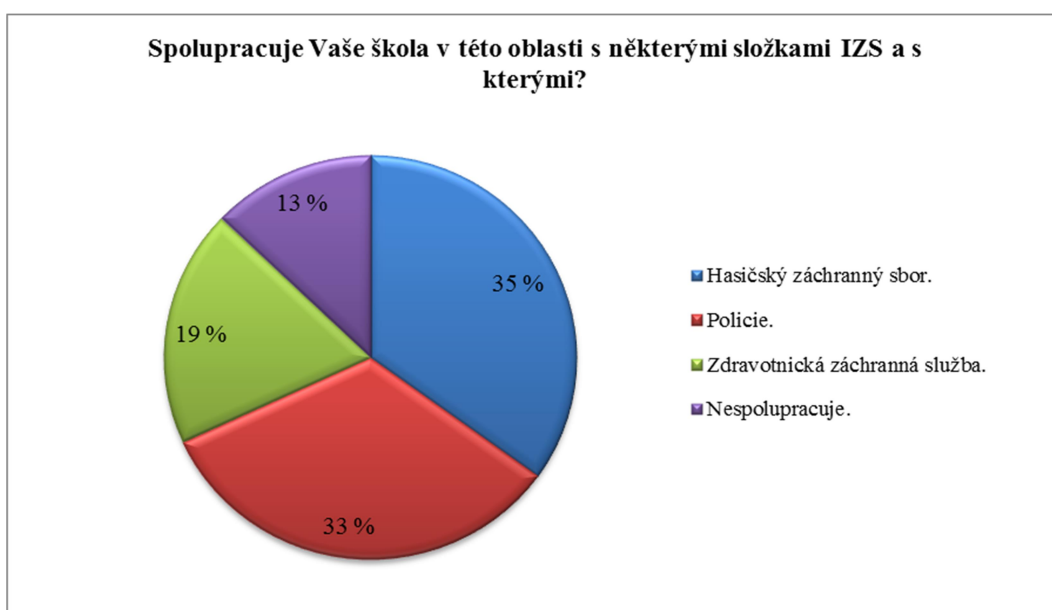
Graf 8. Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]

Zjištění zda na škole pro pedagogy či asistenty pedagoga probíhá průběžné školení nebo jiná forma vzdělávání k dané problematice bylo náplní otázky devět. Zápornou odpověď uvedlo 11 % osob. Nejvyšší procento odpovědí 59 % zaujímala odpověď sebevzdělávání. Ze 30 % byla odpověď kladná, s tím, že školení či jiná forma vzdělávání se pro pedagogy či asistenty pedagoga se uskutečňuje jednou až dvakrát za školní rok.

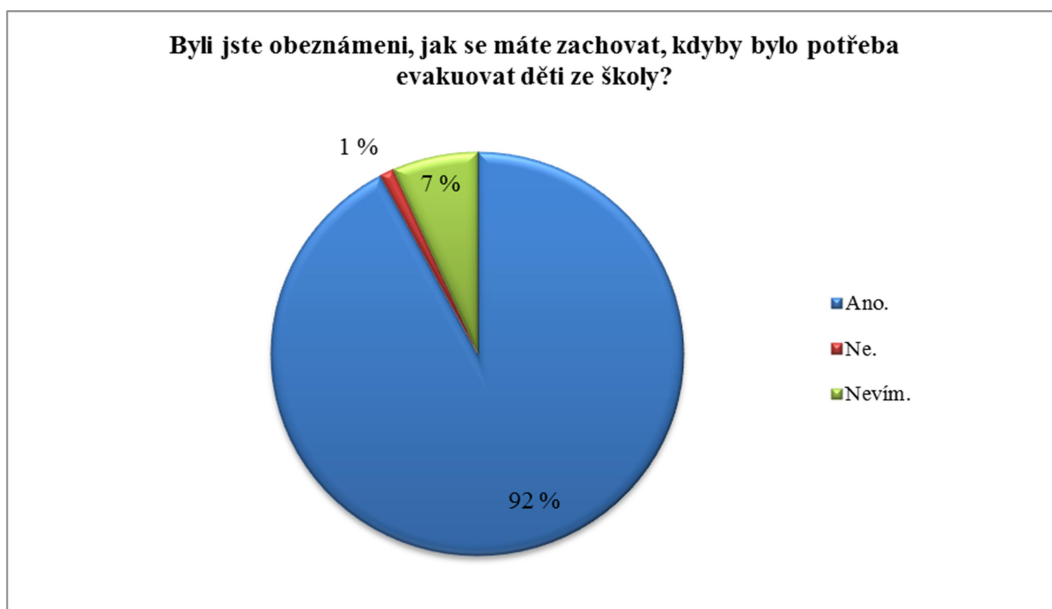
Graf 9. Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]

Desátá otázka se zaměřila na zjištění, zda škola spolupracuje při realizování preventivně výchovné činnosti s některými složkami IZS. Dotázané osoby mohly současně uvést více odpovědí. S hasičským záchranným sborem spolupracuje celkem 35 %, s policií 33 % a se zdravotnickou záchrannou službou 19 %. To, že škola nespolupracuje s žádnými složky IZS uvedlo 13 % dotázaných.

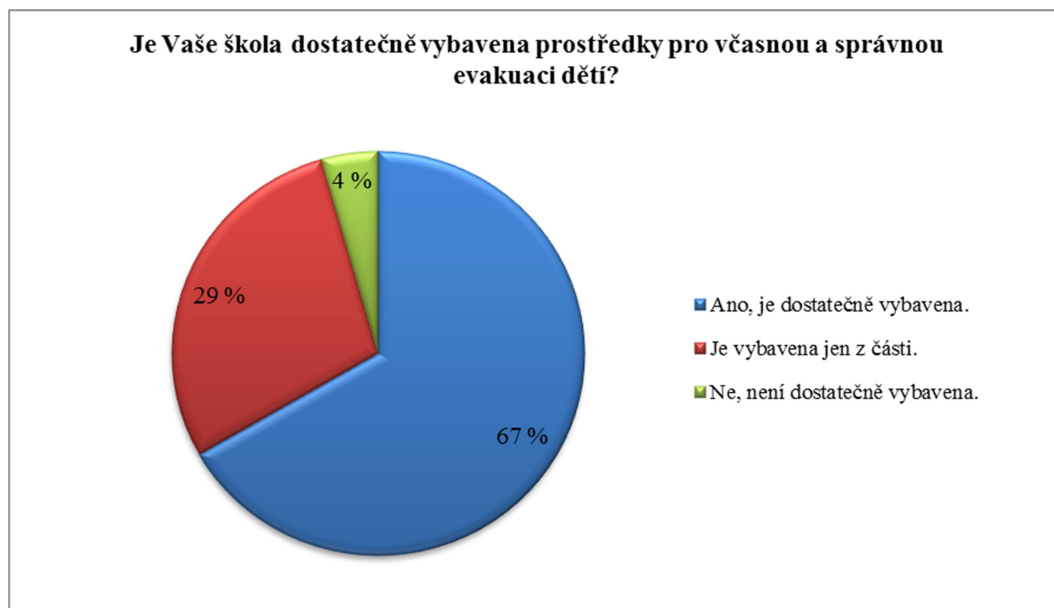
Graf 10. Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]

Následujících posledních pět otázek je tematicky zaměřeno na včasnou a správnou evakuaci školy. Otázka jedenáctá dala najevo, že celkem 92 % pedagogů či asistentů pedagoga bylo obeznámeno, jak se mají zachovat v případě potřeby evakuace dětí ze škol. Pouhé 1 % obeznámeno nebylo a zbylých 7 % neví, zda byli obeznámeni či nikoli.

Graf 11. Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]

Ve dvanácté otázce měli pedagogové či asistenti pedagoga uvést, zda je jejich škola dostatečně vybavena prostředky pro včasnou a správnou evakuaci dětí. Ze získaných odpovědí vyplynulo, že 67 % pedagogů či asistentů pedagoga považuje jejich školu za dostatečně vybavenou, 29 % uvedlo, že je vybavena jen z části a 4 % uvádí, že škola není dostatečně vybavena.

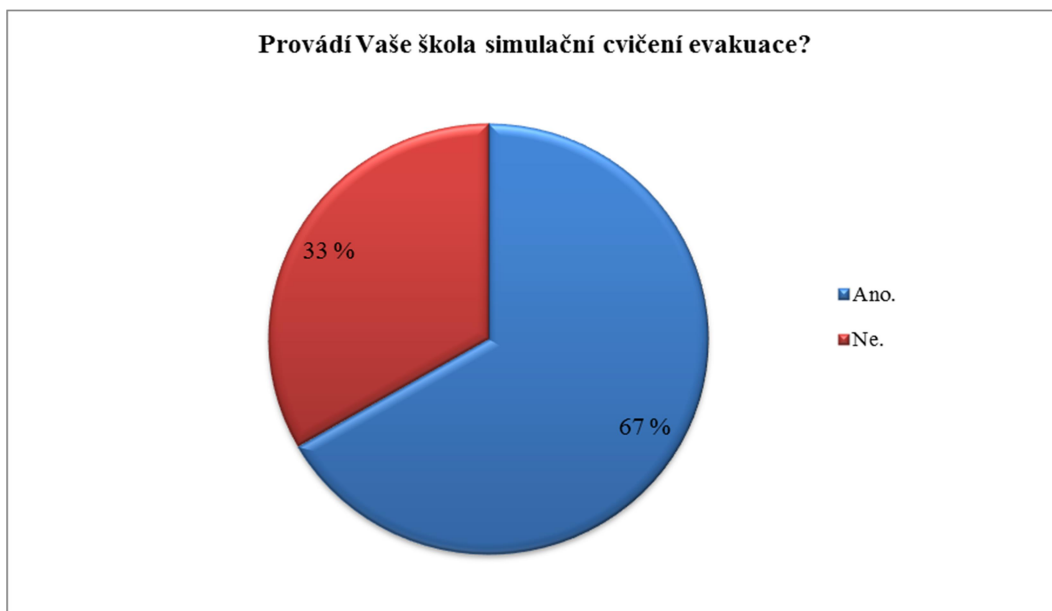

Graf 12. Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní]

Třináctá otázka se týkala pouze těch 33 % respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli, že je jejich škola vybavena prostředky pro včasnou a správnou evakuaci dětí jen z části nebo, že není dostatečně vybavena. Náplní této otázky bylo uvést hlavní důvod proč tomu tak je. Ve většině případů pedagogové či asistenti pedagoga uváděli podobné odpovědi, proto následně uvádím pouze některé z nich.

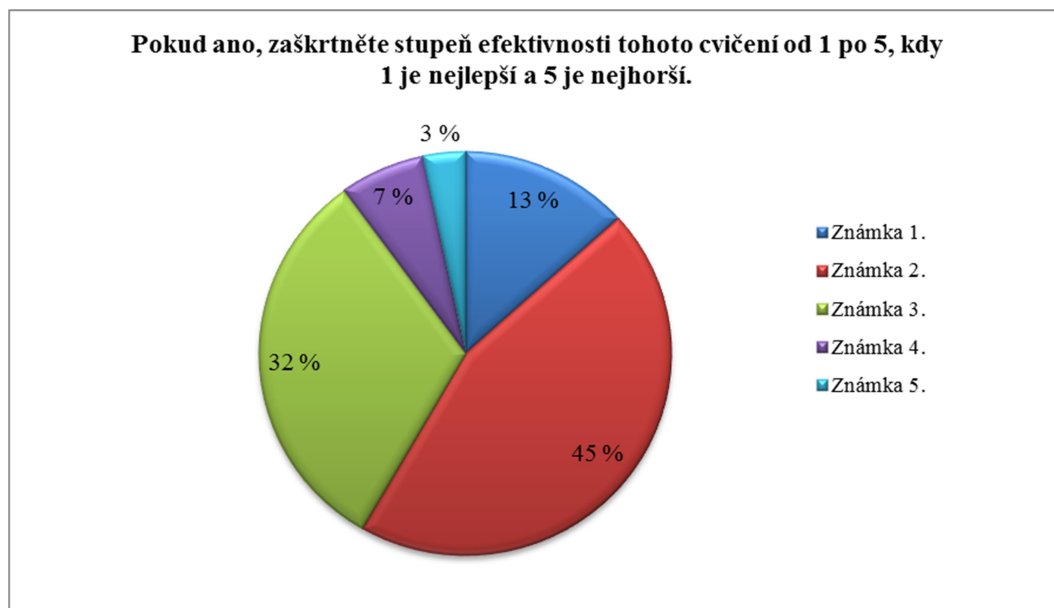
- Nereálná evakuace imobilních žáků, vzhledem k tomu, že nelze použít výtah.
- Při rekonstrukci školy byl vybudován výtah pro imobilní žáky, ale jelikož nemá náhradní zdroj energie, nesmí se používat při evakuaci. Imobilní žáky je tedy nutno evakuovat formou snesení po schodišti i s vozíky, což při jejich počtu není v silách zaměstnanců.
- Máme imobilní děti a po schodech je během chvilky nemůžeme dostatečně rychle evakuovat. Výtah při evakuaci nelze použít, není evakuační.
- Chybí zařízení pro přepravu imobilních dětí z patra dolů (tzv. schodolez).
- V naší škole není určena zodpovědná osoba pro tuto činnost.
- Nejenom v této oblasti se projevuje negativním způsobem nedostatek finančních prostředků, což je hlavním důvodem nedostatečného vybavení pro včasnou a správnou evakuaci dětí a tím je současně i dána nedostatečná vybavenost pro řešení této otázky.
- Pro zabezpečení včasné a správné evakuace chybí finance.

Náplní čtrnácté otázky bylo zjištění, zda ve škole probíhá simulační cvičení evakuace a pokud ano, tak jak často takovéto simulační cvičení škola uskutečňuje. Negativní odpověď, tedy že simulační cvičení evakuace škola neprovádí, zvolilo celkem 33 % všech dotázaných, zbylých 67 % uvedlo, že jejich škola takovéto cvičení provádí. Jako nejčastější odpověď uváděli, že je provádí jednou až dvakrát za školní rok nebo nepravidelně.

Graf 13. Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]

Poslední patnáctá otázka dotazníku se týkala pouze těch 67 % respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli, že jejich škola provádí simulační cvičení evakuace a její náplní bylo posoudit, jakým stupněm pedagogové a asistenti pedagoga hodnotí toto simulační cvičení evakuace. Pro výběr sloužila stupnice 1-5 (1 nejlepší varianta a 5 nejhorší).

Graf 14. Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]

7 RADY PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ

Při mimořádné události by měla mít každá osoba se zdravotním postižením neustále po ruce:

- upozornění, jaké má zdravotní postižení (stručný popis svého postižení např. vidím jen obrysy, světlo a stín, pohybuji se pouze na vozíku, bojím se malých místností, potřebuji pomoci s pochopením nastalé situace, při činnosti, která je mi neznámá potřebuji někoho neustále u sebe, neumím se řídit pokyny apod.),
- bílou látku, která se při mimořádné události vyvěsí z okna, aby bylo zřejmé, že se v bytě či domě nachází osoba se zdravotním postižením,
- pomůcky pro komunikaci (obrázky, komunikační tabulky atd.).

Každá osoba se zdravotním postižením, pokud jí to aspoň trochu její zdravotní stav dovolí, by se měla připravit na to, kdyby nějaká mimořádná událost v jejím okolí nastala.

A to především tím, že by:

- měla umět s sebou rychle vzít kompenzační pomůcky (brýle, sluchadlo, hůl, chodítka), zdravotnické prostředky, léky, krátký návod, co dělat při náhlém zhoršení stavu, asistenčního - vodícího psa a jeho potřeby,
- měla umět zabezpečit baterie zvedáku, vozíku apod.,
- měla umět dávat srozumitelné pokyny cizím osobám, aby zvládli manipulaci právě s ní a brali ohled na případná rizika, která její postižení obnáší (proleženiny, panické stavy, dušnost, hyperaktivita atd.),
- pečující osoby, které se o ni starají, měly být seznámeny s tím, kde je hlavní vypínač elektřiny, uzávěr vody a plynu a měly by umět s nimi zacházet,
- si každá osoba se zdravotním postižením měla zabezpečit další případnou péči mimo přizpůsobené prostředí po evakuaci.

7.1 Registr osob se zdravotním postižením – pilotní projekt pro Prahu

Bezplatnou registraci přichystala pro osoby se zdravotním postižením a seniory Národní rada osob se zdravotním postižením v ČR. Díky ní se záchranáři při nutnosti zásahu dozvědí, že se právě taková osoba v domě či bytu nachází. Do registru zdravotně postiženou osobu na vyžádání zdarma zařadí registrátoři, kteří zjistí, jaké zacházení potřebuje při kontaktu se záchranáři, evakuaci z bytu a umístění při následné péči. Poradí jak jednat při nenadálých událostech a zásazích složek integrovaného záchranného systému. Při tom

všichni dodržují zákon o ochraně osobních údajů. Dále každá zdravotně postižená osoba dostane žlutý „Průkaz SOS“, v němž bude uvedeno její jméno, a další údaje o ní, nutné pomůcky, léky, eventuálně zvíře (asistenční či vodící pes, které by bylo nutné také zachránit), kontaktní osoba. [34]

7.2 Metodické DVD – Komunikace s osobami se zdravotním postižením při mimořádných událostech

Nejen osoby se zdravotním postižením by měly vědět, jak se v dané mimořádné události nebo krizové situaci zachovat. Velmi důležité je také to, aby všechny složky IZS uměly s takovými osobami při vzniku mimořádné události zacházet, komunikovat a byly schopni je nasměrovat nebo jim napomáhat ke správné činnosti, když něco zlého pro ně nebo v jejich okolí nastane, a tím zvýšili jejich pocit bezpečí a zaručili porozumění tomu, co se děje a dít bude. Jsou to právě oni, na něž jsou některé zdravotně postižené osoby plně fixováni, neboť jen malá většina z nich je schopna se sama o sebe adekvátně postarat nebo zamezit nebezpečí. Proto v roce 2014 nejen ve spolupráci s psychologickou službou GŘ - HZS ČR, HZS Zlínského kraje, členy týmu posttraumatické péče HZS Zlínského kraje, videostudiem Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč a s osobami se zdravotním postižením vzniklo Metodické DVD – „Komunikace s osobami se zdravotním postižením při MU“. Obsahem DVD jsou čtyři kapitoly a to:

- zrakově postižení,
- sluchově postižení,
- tělesně postižení,
- mentálně postižení.

Toto DVD je unikátní a jedinečné v tom, že i přesto, že situace jsou simulované, tak v nich vystupují skutečné zdravotně postižené osoby. [35]

8 STATISTIKA ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH

Tabulka 1 - Počet postižených osob Zdroj: [vlastní]

Počet postižených osob v ČR v roce 2013	
Věková skupina	Počet postižených osob
0 – 14 let	64 307
15 – 29 let	65 143
30 – 44 let	109 947
45 – 49 let	206 891
60 – 74 let	333 211
75+ let	298 174
celkově	1 077 673

Ze šetření u osob se zdravotním postižením (VŠPO 13), které se konalo v roce 2013 již po druhé v historii, a které realizoval Český statistický úřad ve spolupráci s Ústavem zdravotnických informací a statistiky České republiky, vyplynulo, že z celkového počtu obyvatel České republiky bylo 1 077 673 osob se zdravotním postižením. Což je každý desátý obyvatel naší republiky.

Tabulka 2 - Počet postižených dětí Zdroj: [vlastní]

Počet postižených dětí v ČR od 0 – 14 let v roce 2013			
Věková skupina	chlapci	dívky	celkově
0 – 14 let	41 598	22 710	64 307

V roce 2013 bylo v České republice evidováno celkem 64 307 postižených dětí ve věku od 0 do 14 let, z toho 41 598 chlapců a 22 710 dívek.

Tabulka 3 - Typ zdravotního postižení Zdroj: [vlastní]

Věková skupina	Typ zdravotního postižení v roce 2013						
	tělesné	zrakové	sluchové	mentální	duševní	vnitřní	jiné
0 - 14	20 077	6 715	3 811	15 683	10 583	31 764	4 302
15 - 29	29 499	4 501	2 537	19 394	12 590	28 521	1 039
30 - 44	38 444	7 892	5 682	22 216	21 242	50 285	2 044
45 - 59	89 516	14 851	8 086	15 660	30 158	126 966	11 588
60 - 74	157 622	19 796	17 215	13 919	31 596	248 118	14 082
75+	165 009	48 440	49 144	17 703	39 032	231 339	21 272
Celkem	500 167	102 195	86 476	104 517	145 517	716 993	54 327

Statistickí také v roce 2013 šetřili sedm typů postižení – tělesné, zrakové, sluchové, mentální, duševní, vnitřní (postižení vnitřních orgánů) a jiné. Z šetření vyplynulo, že u osob se zdravotním postižením převládaly dva typy postižení a to vnitřní a tělesné. Děti ve věku od 0 do 14 let se v České republice nachází 20 077 a mentálně postižených dětí je 15 683.

Tabulka 4 - Nejčastější příčiny zdravotního postižení Zdroj: [vlastní]

Druh postižení	Nejčastější příčiny zdravotního postižení		
	vrozené postižení	způsobené úrazem	způsobené nemocí
tělesné	54 831	72 842	301 102
zrakové	17 354	6 984	50 694
sluchové	13 031	2 671	34 835
mentální	59 210	5 082	26 043
duševní	15 174	4 631	86 756
vnitřní	36 712	24 475	844 285
jiné	2 633	1 208	30 191
celkem	198 945	117 894	1 373 905

Rozhodující příčinou tělesného postižení bylo postižení způsobené nemocí. U mentálního postižení se na jeho vzniku nejvíce podílelo vrozené postižení.

9 NÁVRH NA ŘEŠENÍ NEDOSTATKŮ

Ze zkráceného dotazníkového šetření vyplývá, že se preventivně výchovnou činností speciální školy zabývají v rámci jiného předmětu než k tomu určenému, nebo jako častější variantu uskutečňování preventivně výchovné činnosti, volí celodenní projektové dny. Což se ovšem dalo předpokládat, vzhledem k neodpovídajícímu začlenění problematiky v právních předpisech, nedostatečnému finančnímu zabezpečení a podceňování problematiky preventivně výchovné činnosti.

Také vzdělávání pro pedagogy či asistenty pedagoga v této oblasti ve většině případů končí sebevzděláváním, což se dá považovat za nedostatečné, protože vzdělávání žáků se zdravotním postižením v oblasti preventivně výchovné činnosti vyžaduje hlavně odbornou připravenost pedagogických pracovníků, což však naše vysoké školy při přípravě budoucích pedagogů převážně neumožňují. Jako další důležitý problém se jeví nedostatek učebních prostředků a nedostatečná vybavenost speciálních škol pro včasnou a správnou evakuaci.

Tímto bych navrhovala zařadit předmět „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ do učebních osnov pro budoucí absolventy vysokých škol, pedagogických fakult a následně bych tuto problematiku jednou měsíčně začlenila do výuky speciálních škol, v rámci samostatného předmětu v kombinaci s celodenními projektovými dny, které mohou zahrnovat výukové přednášky či praktické ukázky od odborníků či profesionálů.

Jako základ samostatného předmětu bych také navrhovala vytvořit učební materiály a didaktické pomůcky vhodné pro speciální školy, aby si je pedagogové nemuseli sami vytvářet či přetvářet a tím se zajistilo efektivní realizování preventivně výchovné činnosti na speciálních školách.

Dále bych kladla důraz na pravidelné a průběžné školení pedagogů a asistentů pedagoga speciálních škol v oblasti preventivně výchovné činnosti.

V neposlední řadě bych také navrhovala upravit speciální školy, kde se vyskytují imobilní žáci, buďto požárními evakuačními výtahy nebo zajištěním spolupráce v místě příslušnou jednotkou HZS, která by při mimořádné události s evakuací žáků ve škole pomáhala.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na zjišťování stavu a provádění preventivně výchovné činnosti u dětí s mentálním a tělesným postižením na speciálních školách.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě základní části – teoretickou a praktickou. První až třetí kapitola bakalářské práce je částí teoretickou a zaměřuje se na prevenci, kde jsou popsány její úrovně a druhy. Dále je zaměřena na preventivně výchovnou činnost, kde rozebírá její zakotvení, obsahové zaměření, rovněž také instituce a jejich využívané formy při realizaci preventivně výchovné činnosti. Třetí poslední kapitola teoretické části se zabývá historií preventivně výchovné činnosti ve školství, a v neposlední řadě zmiňuje využívané příručky, učebnice a výukové filmy při výuce problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách. Úvod praktické části je zaměřen na žáky speciálních škol. Charakterizuje mentální a tělesné postižení, vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Praktická část dále vychází z dotazníkového šetření, kde byl průzkum zaměřen na pedagogické pracovníky a na jejich provádění preventivně výchovné činnosti na speciálních školách a zabezpečení těchto škol pro včasnou a správnou evakuaci. V dalším úseku praktické části prezentuji pomocí grafů výsledky ze zkráceného dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 90 pedagogů a asistentů pedagoga speciálních škol z Olomouckého kraje. Díky grafickému znázornění jsem mohla lépe vyhodnotit úroveň provádění preventivně výchovné činnosti a vybavenost škol pro včasnou a správnou evakuaci a navrhnout případná doporučení na řešení nedostatků.

Ze získaných výsledků vyplynulo, že speciální školy nemohou dostatečně připravit děti s mentálním a tělesným postižením na mimořádné události, vzhledem k tomu, že nemají pro provádění preventivně výchovné činnosti potřebné množství učebního materiálu a proto si musí přepracovávat učební materiály pro běžné mateřské a základní školy či si musí vhodný materiál vyhledávat na internetu. Kvůli neuskutečnitelnosti použití výtahu při evakuaci pro imobilní žáky na těchto školách je také problematické provádění včasné a správné evakuace.

V závěru praktické části se také nachází statistika zdravotně postižených a pár rad, co má dělat osoba se zdravotním postižením při mimořádné události a také jak je důležité, aby všechny složky integrovaného záchranného systému uměly s těmito osobami při vzniku mimořádné události komunikovat.

Závěrem lze konstatovat, že vytyčené cíle bakalářské práce byly splněny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga 2012. ISBN 978-80-87258-89-7.
- [2] ROUDNÝ, Radim a Petr LINHART. *Krizový management I: ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. ISBN 80-7194-674-5.
- [3] MAŘÍKOVÁ Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- [4] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [5] MIOVSKÝ, Michal (ed.) a Pavel BĀRTÍK. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
- [6] Primární prevence – charakteristika. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/primarni-prevence-charakteristika>
- [7] GJURIČOVÁ, Jitka. O prevenci kriminality. *Prevence kriminality v české republice* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/o-prevenci-kriminality/teoreticky-uvod/>
- [8] ČESKO. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, čj.: 14514/200 – 51, v Praze 29. 8. 2000 [cit. 2015-10-25].
- [9] FLEISCHMANN, Otakar. *Prevence sociálně patologických jevů*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta 2001 [online]. [cit. 2015-10-01]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/1358225-Prevence-socialne-patologickych-jevu.html>
- [10] LEJČKOVÁ, Pavla. Primární prevence užívání drog. *Zaostřeno na drogy I* [online]. 15. 2. 2005 [cit. 2015-10-3]. ISSN 1214-1089. Dostupné z:

- http://www.drogyinfo.cz/data/obj_files/4614/587/zaostreno%20200601_primarni%20prevence.pdf
- [11] Protidrogová prevence. *Protidrogová prevence* [online]. [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <http://www.rect.muni.cz/drogy/POKUS/casti/prev.htm>
- [12] ČESKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985 o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1985, částka 34. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>
- [13] Prevence závažných havárií. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 6. 11. 2013 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.firebrno.cz/prevence-zavaznych-havarii>
- [14] Preventivně výchovná činnost. *Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje* [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvательства-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx>
- [15] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-298-0.
- [16] ŠIMAN, Jaromír. Preventivně výchovná činnost. *Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR* [online]. 2011 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: https://www.dh.cz/dokumenty/organy/uoroo/preventivne_vychovna_cinnost.pdf
- [17] MARTÍNEK, Bohumír, Petr LINHART a kol. *Ochrana obyvatelstva, Modul E*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.
- [18] Výchova a vzdělání obyvatelstva: Historie a současnost. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha, 22. 8. 2013. [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>
- [19] Preventivně výchovná činnost na úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva. *Kraj Vysočina* [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/preventivne-vychovna-cinnost-na-usecich-pozarni-ochrany-a-ochrany-obyvательства/d-712146>

- [20] MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-131-6
- [21] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, Praha 2013. [online]. [cit. 2015-12-12] Dostupné z: http://www.mukolin.cz/prilohy/Texty/274/46koncepce_ochrany_obyvatelstva_20_20_2030.pdf
- [22] Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu. Ministerstvo vnitra České republiky – odbor bezpečnostní politiky [online]. Praha, 2009. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>
- [23] Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Historie a současnost. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha, 22. 8. 2013 [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-současnost.aspx>
- [24] KIRSCH, Libor a Jaroslav PADRNOS. Příprava školní mládeže v České republice na mimořádné události. *Vojenské rozhledy*. Ročník 22, č. 2., s 168-174. ISSN 1210-3292.
- [25] Prevence nález. *mojemedicina.cz* [online]. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <https://www.mojemedicina.cz/pro-pacienty/diagnozy/pandemie-infekcnich-onemocneni/nprevence-nakaz/>
- [26] Prevence – kyberšikana. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>
- [27] KAVALÍR, Aleš, Nina ROTTOVÁ a kol. *Kyberšikana a její prevence*. Plzeň: Člověk v tísni, 2009. ISBN: 978-80-86961-78-1
- [28] STOJAN, Mojmír. Dopravní výchova předchází nehodám dětí. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 21. 6. 2007 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/1443/DOPRAVNI-VYCHOVA-PREDCHAZI-NEHODAM-DETI.html/>
- [29] Dopravní výchova v CENTRU SEMAFOR. *CENTRUM SEMAFOR* [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/semafor/dopravni-vychova>

- [30] ČESKO. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>
- [31] ČESKO. Zákon č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>
- [32] Pilotní projekt – Příprava budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha 20. 11. 2009 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pilotni-projekt-priprava-budoucich-ucitelu-v-oblasti-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti.aspx>
- [33] Materiál Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/material-zacleneni-tematik-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-peco-zdravi-a-dopravni-vychova-do-studijnich-programu-pedagogickych-fakult.aspx>
- [34] *Co dělat... aneb, Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí*. Vyd. 2. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2008. ISBN 978-80-260-1048-7
- [35] Materiály ke stažení. *Hasiči vzdělávání – Vzdělávací portál jednotek požární ochrany* [online]. 21. 7. 2015 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <https://www.hasici-vzdelavani.cz/content/materialy-ke-stazeni-1>
- [36] Pomůcky k výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha 14. 2. 2014 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pomucky-pro-zakladni-a-stredni-skoly.aspx>
- [37] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Vyd. 2. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6
- [38] Podklady a učebnice. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

- [39] O nás. Co děláme? Kdo jsme? *Záchranný kruh* [online]. 2016 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/o-nas/>
- [40] Historie. *Hasík CZ: Preventivně výchovná činnost v oblasti PO a OOB* [online]. 2016 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/history.html>
- [41] JEŘÁBEK, Jaroslav, Jan TUPÝ a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf
- [42] Co dělat... aneb průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí. *Ochrana obyvatel* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.ochranaobyvatel.cz/e-radnice-cz/detail-stranky/co-delat-aneb-pruvodce-krizovymi-situacemi-doma-i-v-zahranici-2>
- [43] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základní, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 190. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- [44] FRANIOK, Petr. *Vzdělávání osob s mentálním postižením*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-150-1
- [45] Co je to mentální retardace? *Dobromysl.cz* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=32>
- [46] BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3854-3
- [47] FRANIOK, Petr. *Psychopedie 1*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-645-4
- [48] PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0
- [49] NOVÁKOVÁ, Iva. *Zdravotní nauka: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3708-9

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
HZS	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MV – GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
např.	například
PVČ	Preventivně výchovná činnost
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání
ŠVP	Školský vzdělávací program
tzv.	tak zvané

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: „Ochrana člověka za mimořádných událostí“	30
Obrázek 2: „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“	31
Obrázek 3: „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“	31
Obrázek 4: „Co dělat...“	32
Obrázek 5: „Pro případ ohrožení“	32
Obrázek 6: „Učebnice ALBRA“	33
Obrázek 7: „Učebnice Fortuna“	35
Obrázek 8: DVD – „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“	35
Obrázek 9: DVD – „Ochrana člověka za mimořádných událostí“	36
Obrázek 10: DVD – „Šťěstí přeje připraveným“	36
Obrázek 11: „Videokazeta s čtyřmi videofilmy“	37
Obrázek 12: Projekt „Záchranný kruh“	37
Obrázek 13: Projekt „Hasík“	38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Počet postižených osob	61
Tabulka 2 - Počet postižených dětí	61
Tabulka 3 - Typ zdravotního postižení	61
Tabulka 4 - Nejčastější příčiny zdravotního postižení.....	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní].....	48
Graf 2. Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní].....	49
Graf 3. Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní].....	50
Graf 4. Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní].....	50
Graf 5. Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní].....	51
Graf 6. Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní].....	52
Graf 7. Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní].....	52
Graf 8. Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní].....	53
Graf 9. Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní].....	54
Graf 10. Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní].....	54
Graf 11. Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní].....	55
Graf 12. Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní].....	56
Graf 13. Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní].....	57
Graf 14. Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní].....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro pedagogy a asistenty pedagoga.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY A ASISTENTY PEDAGOGA

Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením

Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením

Dobrý den,

jmenuji se Petra Unzeitigová a studuji obor Ochrana obyvatelstva na fakultě logistiky a krizového řízení spadající pod Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně.

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění mého dotazníku, který je zcela anonymní a který bude sloužit jako podklad pro vypracování praktické části mé bakalářské práce s názvem "Preventivně výchovná činnost u dětí s mentálním a tělesným postižením".

Mocrát děkuji za Váš čas a spolupráci.

Na Vaší škole jsou děti?

- Mentálně postižené.
- Tělesně postižené.
- Obojí zastoupení.

Setkal/a jste se někdy s preventivně výchovnou činností?

- Ano, na škole kde učím.
- Ano, na jiné škole (základní, střední, vysoká), kde jsem studoval/a.
- Ano, z mediálních prostředků.
- Nikdy.
- Jinde (uveďte, prosím kde):

Pokud ano, zaškrtněte pravdivé tvrzení.

- Preventivně výchovná činnost je název předmětu, který se musí vyučovat na všech typech škol.
- Preventivně výchovná činnost je zaměřena na výchovu dětí a vzdělávání obyvatelstva v oblasti požární ochrany a ochrany člověka při vzniku mimořádné události.
- Preventivně výchovná činnost je činnost, která se zabývá výukou první pomoci.

Zabývá se Vaše škola problematikou preventivně výchovné činnosti?

- Ano.
 Jen okrajově.
 Ne.

Pokud ano, jakým způsobem?

- V rámci samostatného předmětu.
 V rámci jiného předmětu.
 Jinou formou (uveďte prosím jakou).

Máte ve Vaší škole při řešení této tématiky některé z níže uvedených pomůcek?

- Výukové filmy.
 CD, DVD.
 Knihy a učebnice.
 Pracovní sešity.
 Metodické listy.
 žádné nemáme.
 Jiné (uveďte, prosím jaké).

Myslíte si, že je potřeba vzdělávat tělesně a mentálně postižené děti (u kterých je to možné), jak se správně zachovat při mimořádné události?

- Ano, určitě je to důležité.
 Ne, není to důležité.
 Nevím.

Co byste ve Vaší škole dále ocenili pro zefektivnění výuky dané problematiky?

- Výukové přednášky od odborníků či profesionálů.
- Exkurze.
- Praktické ukázky (den dětí, den IZS).
- Distribuce informačních letáků.
- Výchova pomocí médií.
- Větší množství učebního materiálu.

Probíhá na Vaší škole pro Vás jako učitele průběžné školení nebo jiná forma vzdělávání k preventivně výchovné činnosti?

- Ne.
- Sebevzdělávání.
- Ano (uveďte, prosím jak často).

Spolupracuje Vaše škola v této oblasti s některými složkami IZS a s kterými?

- Hasičský záchranný sbor.
- Policie.
- Zdravotnická záchranná služba.
- Nespolupracuje.

Byli jste obeznámeni, jak se máte chovat kdyby bylo potřeba evakuovat děti ze školy?

- Ano.
- Ne.
- Nevím.

Je Vaše škola dostatečně vybavena prostředky pro včasnou a správnou evakuaci dětí?

- Ano, je dostatečně vybavena.
- Je vybavena jen z části.
- Ne, není dostatečně vybavena.

Pokud Vaše škola není dostatečně vybavena nebo je vybavena jen z části pro včasnou a správnou evakuaci dětí, uveďte prosím hlavní důvod, proč tomu tak je.

Provádí Vaše škola simulační cvičení evakuace?

Ne.

Ano (uveďte, prosím jak často).

Pokud ano, zaškrtněte stupeň efektivity tohoto cvičení od 1 po 5, kdy 1 je nejlepší a 5 je nejhorší.

1

2

3

4

5